

הישיבה החמישים-ושלוש של הכנסת התשיעית

יום שני, ב' טבת תשל"ח (12 דצמבר 1977)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:02

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

בר-לב; חוק הודעה מוקדמת על פטורים והתפטרות, תשל"ח-1977 — של חבר-הכנסת יעקב ז'אק אמיר; חוק משפחות ברוכות ילדים, תשל"ח-1977 — של חבר-הכנסת יעקב ז'אק אמיר, שושנת ארבל-אלמולינו, עוזי ברעם, שלמה הלל, יחזקאל זכאי, מיכאל חריש, אליהו מויאל, יצחק נבון, משה עמאר, שמעון פרס, דניאל רוזווליו, משה שחל, אליהו שפיזר ויוסי שריד; חוק הביטוח הלאומי (תיקון), תשל"ח-1977 — של חבר-הכנסת ירוחם משל; חוק מתן עדיפות לזכאי אזרחי-פיתוח, תשל"ח-1977 — של חבר-הכנסת חיים בר-לב; חוק-יסוד: הכנסת (תיקון), תשל"ח-1977 — של חבר-הכנסת שמואל פלאטו-שרון. כן הונחו החלטות בדבר אישור הוראות: בצו שעת-חירום (שיעור תשלום חובה על מחזיק בחמרי דלק), תשל"ח-1977; בצו שעת-חירום (שיעור תשלום חובה על חמרי דלק), תשל"ח-1977; בצו מס קניית על שירותים, תשל"ח-1977.

היו"ר י. שמיר: הנני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. ראשונה נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

מוזכר הכנסת נ. לורך: ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע כי הונחו היום על שולחן הכנסת, לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה: חוק התובלה האווירית (תיקון), תשל"ח-1977, וחוק לתיקון ולהארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (תשלומי חובה), תשל"ח-1977.

כמו כן הונחו לדיון מוקדם: חוק הרשויות המ-קומיות (בחירות) (תיקון) (מתן אפשרות לגילאי 17 להצביע לרשויות המקומיות), תשל"ח-1977 — של חבר-הכנסת אריה אליאב ומאיר פעיל; חוק הסכמים קיבוציים (תיקון) (הליכים בוועדות פאריטטיות), תשל"ח-1977 — של חבר-הכנסת משה שחל; חוק תקציב אזרחי פיתוח, תשל"ח-1977 — של חבר-הכנסת חיים

ב. מערכת ההסברה הישראלית בחוץ-לארץ *

1. דיון (המשך)

טער על כך שמצרים ניתקה את היחסים עם העולם הערבי. אולם, כאמור, לא התכוונתי לדבר על תוכן ההסברה שלנו אלא על שיטות וכלי ההסברה.

ההסברה שלנו מנוהלת היום על-ידי שר אחד — שר החוץ — ולא על-ידי שני שרים, שר החוץ ושר ההסברה. אשרינו שכך הוא. מוטב שר אחד חזק וטוב מאשר שני שרים שיתחרו ביניהם במישור זה. לדעתי אין אפשרות לבצע סטרטגיית אציה של ההסברה ולי-נחקה מעיצוב מדיניות. ההסברה בדרגים מסויימים היא גם מדיניות, ואם מתנגשים דברי שר אחד ומעשיו בדבריו ובמעשיו של שר שני, אין זה טוב. לכן טוב שיש לנו שר אחד הממונה גם על יחסי-החוץ וגם על ההסברה-החוץ. אילו היה שר נוסף, הוא היה הופך חיש מהר לפקיד בכיר ותו לא.

הדבר בא לידי ביטוי במשטר הקודם. אינני חייב להיכנס כאן בפרטי פרטים לעמדותיו של מר אלון לעומת עמדותיו של מר יריב בעבר. די אם אומר שמר ברין לא מצא לנכון למלא את מקומו של מר יריב כשהו התפטר. לכן אני חושב שתמיד מוטב שעל מישור זה יהיה מופקד שר אחד.

היו"ר י. שמיר:

חברי הכנסת, אנו נמשיך בדיון על מערכת ההסברה הישראלית בחוץ-לארץ, לפי ההצעה של חבר-הכנסת זידאן עטשי. רשות הדיבור לחבר-הכנסת בדיאן.

אליקים (גוסטב) בדיאן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, בדיון זה על ההסברה-חוץ לא אנאם היום על תוכן ההסברה אלא על כלי ההסברה ושיטות ההסברה. אילו חפצתי לנאום על תוכן ההסברה הייתי מתחיל אולי בדבר שהיה נשמע כמזרז מפי: הייתי מתייחס להכרזה של ראש-ממשלתנו, מר מנחם בגין, שאמר כי הוא מצטער על שמצרים נאלצה לנתק יחסיה עם הארצות הערביות האחרות. אני אינני מצטער על כך. ההסכמה הבין-ערבית מעולם לא קידמה את עניינינו, והדוגמה הנוכחית של סאדאת מוכיחה שהתיזה שהערבים, כשהם מפוצלים, חייבים להתחרות בקיצוניותם ואילו רק אם יהיו מאוחדים יש סיכוי לשלום, אינה מוכיחה את עצמה. דווקא כעת, כאשר הם מפוצלים, מסתבר שיש סיכוי סביר לקידום ענייני השלום. לכן אינני מצ-

לעולם כולו. אם נקים אותה מכונת הסברה מרכזית ונמצא את האוזן הקשבת ואת היכולת להעביר הסברה זו לחוץ-לארץ הרי שתצמח ברכה למדינה.

הו"ר 5. שמיר:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אסעד, ואחריו — לחבר-הכנסת פעלי.

שפיג אסעד (התנועה הדמוקרטית לשינוי):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני חקלאי, ולכן הייתי רוצה לצטט חקלאי אחר על ההסברה. חיים גבתי, מי שהיה שר החקלאות, אמר פעם: "יש מי שמסביר ויש מי שמצליח". נכון שהמעשים הם ההסברה הטובה ביותר, אבל אין להשתמש בתירוץ זה כדי להתחמק מאחריות על שטח שהוא כיום חזית מדינית של ישראל — המאבק על דעת-הקהל הבין-לאומית, במיוחד על דעת-הקהל במערב, במיוחד בארצות-הברית; ועכשיו אני מוסיף — המאבק על דעת-הקהל בעולם הערבי.

לצערי הונחנה את הפנייה לדעת-הקהל הערבי, אולי משום שהתייאשו מן השלום או אולי מפני שלא האמננו שיש סיכוי להשפיע על העם הערבי בעניין הדו-קיום בין יהודים לערבים במזרח-התיכון, ואולי מכל הסיבות יחד. ביקורו של הנשיא סאדאת בירושלים שבב את המחיצות הפסיכולוגיות משני הצדדים, ואין ספק שנפתח פתח לא רק לשלום אלא גם לדו-שיח בין שני העמים. הסברת-החוץ של ישראל איננה לוחמה פסיכולוגית, היא צריכה לפנות מכאן ואילך אל הערבים שמעבר לגבול ולא להסתפק בפנייה לעם המצרי שאנחנו מאמינים בכוונתו לשלום כפי שהמצרים מאמינים היום יותר מאי פעם בכוונת השלום של הישראלים.

אדוני היושב-ראש, אסור להתייחס מלהגיע בנושק המלים גם אל הערבים בארצות שהמשלות שלהן עוין נות למאמצי ההסדר הנעשים עכשיו. יש דרכים שונות וטובות להגיע לציבור זה כדי שבבוא היום אפשר יהיה להקל את המעבר ממלחמה לשלום.

נכון שמה שקרוי "דעת-קהל" בעולם המערבי אינו בדיוק מה שקרוי "דעת-קהל" בעולם הערבי, ובמיוחד בארצות שבהן אין משטר דמוקרטי, אבל אסור לתרץ חוסר מעשים בחוסר סיכוי. גם מדיניות של ממשלות אנטי-דמוקרטיות אינה יכולה להתעלם לגמרי מרגע צונן ומשאיפתו של העם. השאלה אינה רק איך להגיע להמוני הערבים אלא גם מה נאמר להם. ראשית, יש להיזהר מנקיטת סגנון וטון של חסות, כי אילו בבוא השלום יהיו הישראלים מורים, והערבים — תלמידים. יש אפילו כוונות טובות של הישראלים לעזור לערבים בפיתוח חקלאות ותעשייה ובפתרון בעיות קשות של הערבים, אבל השלום הרי נועד לשרת את שני הצדדים במידה שווה.

אני מציע להסברה שלנו להשתחרר מן הסיסמאות האומרות שהשלום והגבולות הפתוחים יביאו המוני ישראלים לעבודות סיוע בארצות ערב. עם זאת אינני פוסל חילופי ידע וסיוע טכני בין ישראל לבין מדינות ערב, אבל צריך לדבר על הדדיות ביחסים כאלה ולא על יחסים פאטרנאליים.

לדעתי מוטב שתהיה רשות הסברה טכנית בעיקרה אשר אינה מתיימרת לעצב מדיניות, פועלת במהירות, בקול רם, ולא בלחש. לא דרושה עימת הסברה מגוריה, אבל רפה ומגומגמת, אלא מכונת הסברה דיי-נאמית, עם אנשים טובים, ואם אני אומר אנשים טובים — יש, לצערי, היום הרבה אנשים טובים הנמצאים מחוץ למישור ההסברה.

בא אני כעת, לאחר שתלחתי מחמאה למר דיין, להתווכח עם התבטאות אחת שלו בישיבה האחרונה. בתשובה על דברי חבר-הכנסת זידאן עטשי הוא קבל על כך שחבר-הכנסת עטשי הציע דפולטיזאציה ויתר תיאום בהסברה ואמר שיש כיום רב-גוניות ברוכה — הוא השתמש פחות או יותר במלים אלה — ואין צורך בדפולטיזאציה. אני מסכים אתו שיש צורך ברב-גוניות, אבל אינני מסכים שאין צורך בדפולטיזאציה. יש צורך בדפולטיזאציה, והייתי אומר, אפילו בעל-מפלגתיות. מי כמר דיין הוא סמל חי לאותה על-מפלגתיות ודפולטיזאציה? הרי עד כמה שידוע לי הוא לא שייך לליכוד והוא גם לא שייך למפלגה אחרת והוא מהווה סמל לדפולטיזאציה, שלפי דעתי היא דפולטיזאציה ברוכה.

ואם מדברים על דפולטיזאציה מסוימת הרי יש לכוזר שיש אנשי מערך טובים שיוכלו להיות פעילים בהסברה והם גם — וזו אולי אחת התופעות החיוביות — פעילים בהסברה. עם כל הבדלי הגישות שיש לנו עם מר אבן אני חושב שמר אבן עשה לא אחת עבודת הסברה די טובה, לדעתי טוב שהליכוד דוגל בקו זה שהוא מנוגד בתכליתו לקו שהיה קיים כאשר ננעלו שערי ההסברה בפני אלמנטים מוכשרים רק משום שהם לא היו שייכים למפלגה הנכונה. היום יש אפשרות של מציאות שר על-מפלגתי בממשלת הליכוד ויש גם אפשרות של פעילות שליחים או אנשים שסומכים עליהם גם אם הם שייכים למחנה שאינו שולט כיום במדינה.

יש צורך באלמנטים המוכיחים את עצמם מבחינת היכולת האישית, מבחינת התגובה המהירה, מבחינת ההתבטאות הטובה והנכונה בשפות ולועזיות, מבחינת יכולת השיכנוע, מבחינת הרטוריקה. יש צורך בהסברת ציוניות. יש צורך לספר על יהדות ערב ועל מה שמתייחס שם. מעל לכול — אין צורך רק במקצוענים. הרבה פעמים אנחנו מוצאים שסטודנט מסביר טוב שווה יותר מדיפלומאט משעמם ומגוזף.

אני חושב שעלינו לדרוש מנגנון הסברה מרכזי. כשאני אומר מרכזי אני רוצה להוכיח שעוד בדצמבר 1969 הומלץ לפני הממשלה דאז להקים ריכוז אחריות בהסברה ולוא רק מטעמים של מניעת ביזבוז. יש צורך במכונה מרכזית כאזת שתהווה את הגורם שיאפשר קליטת החומר עליידי המסבירים למיניהם והעברתו בשפת השיכנוע וההסברה להמוני היהודים בעור-לם הרחב ולישראלים הנמצאים בחוץ-לארץ. אינני מתכוון כאן ליורדים, אלא לישראלים הנמצאים בתפקיד ובשליחתם בחוץ-לארץ. כל אלה — גם היהודים בחוץ-לארץ וגם הישראלים — יהיו הכלי המתנדב אשר יוכל להעביר את הסברת ישראל לעמיתיו ויוכל להיות את הגשר אשר באמצעו הכספיים הדלים, אנו, מדינת ישראל, איננו יכולים לספק אותו מבחינת ההסברה

מיושנות שיש בהן "חכמולוגיה" יהודית מלפני מאה שנה, כמו: "גם אנחנו פלשתינים", "אין פלשתינים; יש רק ערביי ארץ-ישראל", כמו "אהה! אין סתם פלשתינים; יש ערבים פלשתינים", אגב, זו מציאות ישנה. מהרגע שהתנועה הלאומית הפלשתינית קיימת הם מכנים עצמם "העם הערבי הפלשתיני", עוד משנות ה-20. כל מיני "חכמולוגיות" מילוליות ספצפיות שכוונתן "לצאת יבש" בשבוע הקונקרטי מבעיה הרבה יותר יסודית, סופן שהן מתגלות למעצבי דעת-הקהל העולמית בארצות המערב, בעיקר, כרדודות יותר אפילו מפראזיאולוגיה, וזה ידוע שחציבור בארצות המערב, המסוגל לעצב דעת-קהל ולהשפיע על מנהיגיו, מחכה למשהו בעל תוכן מצד ממשלת ישראל, ואם לא יבוא למשהו בעל תוכן לא יצליחו לשכנע את סאדאת ואף לא את דעת-הקהל בארצות המערב.

חבר כנסת שדיבר לפני הזכיר את מה שאמר חיים גבתי. אימרה זו מקובלת גם בצה"ל: מי שמציג לית — מדוות, ומי שנכשל — מסביר. באופן עקרוני אין הסברה טובה יותר ממעשה מוצלח. לדוגמה: המהלך המדיני-דיפלומאטי של נשיא מצרים בבואו לי-כאן. "הפועל-יוצא" של עצם המהלך, התוצאה שלו, הם פעולת הסברה או תהליך הסברה חיובי מבחינתו. אם המהלך הזה לא יתפתח, חס-ושלום, לכדי קירוב שלום בין ישראל לבין העולם הערבי, הרי בחשך כון הבינלאומי של האשמים והזוכים לא תצא ישראל מורוות, גם בלי הסברה רבה מצד מצרים. מעשים פוליטיים ותכנים פוליטיים בימינו הם הקובעים, וממלכת ישראל לא תוכל להתחמק ממעשים פוליטיים בעלי תכנים שאי-אפשר להמיר אותם בהסברה מילולית.

אתם רוצים דוגמה? את מדינה הנקראת דרום אפריקה. יש לה מערכת הסברה פאנטאסטית מבחינת הדידאקטיקה התעמולתית. הם משתמשים בכל האמצעים, ומי שקורא את חוברותיהם יכול לצאת מלא התפעלות מהתבונה שהם משקיעים בהסברת האינטרסים של מדינתם. כמה אוהדים יש להם בעולם? צריך אי-פוא להסיק כי בימינו אלה, בסוף המאה ה-20, הסיכוי ברה דידיאקטית בלבד אינה מספקת.

אני רוצה להציג עכשיו את הנושא השני: מאחר שפוליטיקה ודיפלומאטיה עושים במידה רבה עלי-ידי דיבורים, הן בעל-פה, הן באמצעי התקשורת האלקטרוניים למיניהם והן בכתביהם בעתונות, במאמרים וכי-יוצא באלה — הדיבור הוא כלי העבודה הראשי של מדינאי או דיפלומאט. אולי זה היה פחות חשוב לפני מאה-מאתיים שנה, כאשר חלק מהדיבורים הללו נעשו בדיפלומאטיה חשאית, מתחת לשולחן הדינאים, והיה פחות חשוב לנהל את המדיניות באופן גלוי יותר. כיום אנחנו נמצאים בסוף המאה ה-20, וחלק גדול מהדיפלומאטיה, חלק גדול מהמדיניות וחלק גדול מה-מדינאות עושים מדינאים כאשר הם מדברים אל העם, אל הציבור הרחב, אל הכנסת, אל יריביהם, אל עתור-נאים. זאת אומרת שההסברה עצמה והרעיון המדיני שאתה רוצה "למכור" ולקדם צריכים לצאת שלובים מאוד זה בזה, כאשר אתה הופך את הדיבור של המנהיג הפוליטי ל"אני רוצה למצוא מלה עדינה יותר, אבל בינתיים זה מה שיש לי" — למלל מקשקש בלבד, האומר: "זה יהיה בסדר, נמשיך את הנוהל"; "כל עמדה פתוחה מכובדת"; "בעצם אנחנו מתחת לשולחן

הפריצה הגדולה שעשה הנשיא סאדאת היא המ-אורע ההיסטורי הגדול בדור האחרון במזרח-התיכון, ואסור לנו להחמיץ את ההזדמנות הזאת. כאשר אנחנו דואגים לבטחון ושלום עלינו ויש רק מה לא אלא גם מה כן.

היו"ר י. שמיר:
 רשות הדיבור לחבר-הכנסת פעיל, ואחריו — לחבר-הכנסת כהנא.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
 אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בעצם אינני יודע אל מי אנחנו מדברים. שר האוצר איננו, ראש המ-שלה איננו.

מרכיבי אלגרבלי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):
 המציע נמצא — חבר-הכנסת זידאן עטשי.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
 זה בסדר גמור, אבל עקרונית גם הוא הציג את הצעתו כדי שהממשלה תשפר את דרכיה.

זידאן עטשי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):
 בשביל זה אנחנו בקואליציה.

מאיר פעיל (מחנה שלי):
 אני שואל זאת כי הסברת-החוץ עכשיו, במבנה השלטון הנוכחי, איש אינו יודע מי מופקד עליה במ-שלה: האם ראש הממשלה, באמצעות מי שנקרא עכ-שיו "שמואל המסביר" — שמואל כץ, שצריך להיות המסביר הממשלתי לענייני-חוץ — או שנושא זה מו-טל עכשיו על שר החוץ, כפי שהיה מקובל, באמר, במבנה הקודם של השלטון, גם שר החוץ איננו. חשוב מאוד שגדון בינינו, אבל מצד אחד זה נראה מוזר, ומצד שני — מוזר מאוד, שהממשלה, אשר התחייבה לכבד את הכנסת, את החלטותיה ודינאיה וכו', וכו', אינה מוצאת לנכון לכבדנו בנוכחותה בדיון על הצעה לסדר-היום של חבר הכנסת מן הקואליציה ולוא גם בנוכחות אחד השרים המופקדים על הנושא.

(קריאה: דבר לפרוטוקול.)

יש הרגשה שאתה מדבר אל העצים ואל האב-נים. לא רק שלא יעשו מה שאתה מציע; הם אפילו לא שומעים, עד שקשה אפילו להאמין כאשר מישוהו אומר שיטרח לעיין בפרוטוקול.

אני רוצה לעמוד על שתי נקודות, ושתינה שיי-כות לתוכן ההסברה ולא לדידאקטיקה שלה. ברור כמשש שהמאבק העיקרי של הסברת-החוץ שלנו הוא להגיע אל מעבר למעגל הקהילות היהודיות ולפנות לציבור הרחב בכל הארצות, אותן ארצות שהציבור כהן חשוב, כי יש אולי ארצות שדעת-הקהל בהן אינה חשובה. הנושא הראשון הוא ההסברה הישראלית אל ציבור המדינות שבהן דעת-הקהל חשובה ויכולה להש-פיע על השלטון. אין כל אפשרות להסביר מדיניות הקופאת על שמריה, מדיניות הנחשבת לבלתי-נכונה ובלתי-צודקת לרוב רובם של אזרחי העולם שיש להם עניין — ולא חשוב מה אנחנו חושבים על כך — לשמור שלום, לשחור שלום, לקדם שלום, להיות מו-כנים לפשרות על שלום. אי-אפשר להבין סיסמאות

והסבר, גם בשיבויות פומביות וגם בשיבויות סגורות, שיש צורך לרסן את חופש הדיבור של כלי-התקשורת השונים העלולים לגרום נזקים גדולים לישראל. הם דירבנו את הממשלה או לנקוט צעדים והבטיחו, למרות היותם באופוזיציה, לתמוך בצעדים אלה.

בינתיים קרה מהפך, ואלה אשר אז יכלו רק לתבוע פעולה יכולים היום לפעול. נשאלת השאלה מה עשתה הממשלה בתחום זה כדי שלא תישמע, מישראל, מעמדות אנשים אשר לאישיותם קשור לא אחת תואר נכבד, הסתה נגד ישראל, נגד מאבקה למען קיומה ובטחונה? מה נעשה כדי לרסן את אמצעי התקשורת? לאלה יש השפעה עצומה על מערכת ההסברה שלנו בחוץ-לארץ, על אפשרות הסברה שם ועל עמדות אשר נוקטים מדינות ומדינאים ואפילו ידידותיים.

ולאלה יש השפעה בראש וראשונה על הציבור היהודי שבתפוצות הגולה. שהרי אם אין אנו מצליחים, חלילה, בהסברה שלנו בקרב העם היהודי בגולה, אם יש כאן בקיעים, יש לכך השפעה עצומה על כל דעת-הקהל בעולם, הרבה מעבר לקהילה היהודית. אבל אין זה עדיין הכול.

לפני ידיעה מ"מערב" מאתמול, ידיעה מסופרת של העתון בפאריס. בה נאמר: "בגין חייב לעשות ויתורים, שאם לא כן יקום נגדו עמו אחרי ביקורי בירושלים" — אמר אתמול הנשיא סאדאת בראיון ארוך לתחנת רדיו אירופה... בשידור חי מקהיר. המליש שיוחסו בידיעה זו לסאדאת הובאו שם במרכאות, כלומר מיוחסות לו מלה במלה. אני טוען שאנו במידה לא מועטה אשמים בכך שנשיא מצרים יכול להתבטא כך ואולי אפילו יכול להתרשם כך. זה גורם למתחל חמור במערכת ההסברה שלנו.

איך נוצר הרקע לאמירה זאת? הוא נוצר, לדעתי, עוד בימים סאדאת היה בישראל. נשיא מצרים הצג עמדותיו. נתנו לו את הבמה הטובה ביותר להטות זאת. אבל אין פירושו של דבר שמוצדק הוא שאנחנו מרוב התמוגגות החילונות להפסיד מהעמדות ההתחלתיות שלנו במשאומות. החלה כמעט התחרות ודרישה למחנות ולויתורים. הדיבורים לא נפסקו עד היום. עד היום יש מאתנו המציגים את סאדאת כרודף-שלום יחיד, ואנו כאילו נתבעים עלי-ידו לשלום זה שהוא מציע. אנו עוזרים להשכיח את העובדה כי אנו תובעים שלום זה שלושים שנה — רק כל הזמן לא היה מי שהיה מוכן אפילו לשוחח אתנו על כך, אפילו מתוך עמדתיות שלו. היום יש מי שמוכן לשוחח — מתוך היאחזות נוקשה וקשוחה בעמדותיו, אבל מוכן לדבר על השלום. אנו שמחים שיש לנו אפשרות זו לדבר פנים-אל-פנים, לנסות להבין איש את רעהו. כל אחד מבין מה זה משאומות בין עמדות מנוגדות. אבל זה לא צריך להביא לידי כך שאנו מיד נודיע שאכן כבר מוכנים אנו, ועוד לפני שהחילונות לשבת לידי שולחן אחד, לויתורים מרחיקי-לכת, כמעט משורש-טשים במפות.

במרוץ זה משתתפים לא סתם אנשי "עמך", לא עתונאים, לא מומחי המדע המדיני, אלא מי שצריכים לעצב ממש את קווי המדיניות שלנו: חברי הכנסת, ראשי הסיעות, שרים וסגני שרים.

הדיונים נסחרו בינינו, אל תדאגו" — אפשר לעשות זאת פעם, אפשר לעשות זאת פעמיים, אפשר לעשות זאת שלוש פעמים; בסופו של דבר אתה מוכיח את עצמך כמנהיג פוליטי המופיע קבל עם ועולם בתופים ובמחולות אלא שאמתחתך ריקה. אתה לא אומר לציבור כלום, אתה לא מכין אותו לקראת כלום. אתה לא אומר מאומה כלפי יריבך, חשוב לך שאסאד יבוא גם הוא לקהיר — תגיד משהו בעל תוכן כדי שתתגרמנה המוטיבציות אצל אסאד לרצות לבוא לקהיר. חייבים למלא את המלל בתוכן. במאה ה-20 זה חשוב יותר מאשר במאה ה-19.

הייתי מסכם ואומר כי כנראה צדק אותו פרופסור קאנאדי מפורסם מקלואן, הנחשב לברי-סמכא בענייני הסברה, שאמר: The medium is the message. אתרגם זאת לעברית שלי — יש כאן אולי אנשים שיוכלו לתרגם זאת יותר טוב — התרגום העברי הטוב ביותר לביטוי זה הוא: "שכר ההסברה — בתוכן הבשורה." מי שלא יודע זאת מוטב שלא יעסוק בכלל בהסברה.

הי"ר. י. שמיר:
רשות הדיבור לחברת הכנסת כהנא, ואחריו — לחבר הכנסת מילוא.

קלמן כהנא (פועלי אגודת ישראל):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מצטער על שאינני יכול לפתוח בדברי בלי לפחות על כך שכיסי את הממשלה הם ריקים, שאין אף אחד מחברי הממשלה כאן ואין זו הפעם הראשונה שאנחנו נפגשים ביחס שכזה של הממשלה לדיונים בכנסת. בנושא זה באמת היה מקום וצורך שחברי הממשלה יישבו כאן, ואם יש עניינים כל כך דחופים שהממשלה חייבת לשבת ולדון בהם במקום אחר, הרי מן הראוי היה שלא נושא זה לפחות יעלה לדיון עכשיו.

אני מברך על יומת הדיון על מערכת ההסברה שלנו בחוץ-לארץ. אני מברך על כך גם כאשר באים ומסבירים לנו את הצורך לשנות את ההיערכות שלנו מבחינה תקציבית, מבחינת גיוס כוח-אדם מתאים, מבחינת מודרניזציה של אמצעי ההסברה ודרישה. כי דברים אלה ודאי חשובים, אבל אין הם מהווים, לדעתי, את הבעיה המרכזית בהסברה שלנו.

הזכרה כאן בעיה אובייקטיבית של עולם ערבי בן עשרות מיליונים, הפרוס בכל היבשות. אף יש גם בעיה של העם היהודי — אינני יודע אם היא אובייקטיבית או סובייקטיבית — הפרוס בעולם כולו אשר מרכזו בישראל, והוא מהווה בעיה הסברתית חמורה. אינני מתכוון רק לשחק ודומיה. הם בעיה הסברתית לא בגלל דעותיהם גרידא ולא בגלל היותם יהודים אלא בגלל היחס אליהם אצלנו כאן במדינת ישראל. כמוכבן, כשמופיע פרופסור מאוניברסיטה העברית — היא האוניברסיטה העברית בהא הידיעה ומושבנה בירושלים — ומביע דעות כדעותיו של שחק, יש כאן בעיה הסברתית ממדרגה ראשונה בשבילנו. אנחנו אי-ננו מתמודדים אתה. אנחנו דמוקראטים לדעלא ולי-עילא. אנחנו מוכנים לשלם תמורת הדמוקראטיה שלנו, חוששני, לפעמים אף בדמנו. יש הפרזה בזה, ולא ראינו שמוסדות המדינה ניסו להתמודד עם בעיה זו. אני זוכר בעבר הלא-רחוק כשהיושבים היום בממשלה ישבו עדיין באופוזיציה, היאך הם הסבירו הלוך

ברה לציבור היהודי מחד גיסא והסברה לציבור הלא-יהודי מאידך גיסא. בכל הנוגע להסברה לציבור היהודי, נאמר רבות על-ידי קודמי מעל דוכן זה. אולם בכל הנוגע להסברה לציבור הלא-יהודי קיימת הונחה של שנים רבות ויש לפתוח מיד במערכת הסברה מקיפה, במיוחד בארצות-הברית, לציבור הלא-יהודי, שמטבע הדברים השפעתו על הממשל בארצות-הברית אינה גורפת מהשפעת הציבור היהודי. יש בארצות-הברית כנ"סיות, יש בארצות-הברית אירגונים לא-יהודיים והם מבינים את עמדת ישראל, מוכנים לסייע בהסברה, ועד היום לא נעשה מה שצריך היה להיעשות כדי לר-תום את הגורמים אוהדי ישראל למען ההסברה היש-ראלית.

הסיבות לאי-הצלחתה של ההסברה הישראלית עד היום, כפי שציפינו שתצליח, מורכבות משני גורמים. הראשון — תוכן ההסברה. דיבר כבר חברי-הכנסת פעיל על תוכן ההסברה ועל חשיבות תוכן ההסברה. דווקא היום, כאשר קיימת ממשלה חדשה, יש אפ-שרות לשנות את תוכן ההסברה, ובכיוון חיובי. ההס-ברה צריכה להתבסס, ראשית, על צדק ועל אמת. מערכת ההסברה הישראלית שאינה מבססת עצמה על זכויות של העם היהודי על ארץ-ישראל ועל הצדק שבקיומנו כאן כמדינה עצמאית במזרח-התיכון, הס-ברה כזאת אינה יכולה להצליח, גם אם מה שאני מציע אינו נראה לחברי כנסת אחדים, כחבר-הכנסת מאיר פעיל.

אולם פרט לתוכן יש גם אלמנט נוסף, מרכיב נוסף הנוגע לטכניקה של ההסברה. כיום נמצאים בכל העולם שליחי הסברה. ממשלת המערך, הממשלה הקר-דמת, מינתה שליחי הסברה, לצערי הרב, על בסיס פוליטי או על בסיס של קשרים אישיים. במקום ש-י מונג האנשים המתאימים מונג בעלי הקשרים. חלק ניכר משליחי ההסברה בחוץ-לארץ — ומי שמכיר את הנושא יודע זאת — היו כתבי חצר או בעלי זכויות מפלגתיות. אני פונה מעל במה זו לשר החוץ ודורש להתחיר מיד את כל שליחי ההסברה שהם, למעשה, שליחי-חצר העוסקים בהסברה. לצערי קיימים כאלה.

יעקב זיאן אמיר (המערך):

אתה פוסל בסיטונות את כל שליחי ההסברה, בלי שום הבדל.

רנני מילוא (הליכוד):

את כל אלה שהם שליחי-חצר וכתבי-חצר, ואתה יודע למי אני מתכוון. לפחות חלק מהם אתה מכיר. יש להפעיל בתיכנון ההסברה של משרד החוץ אותם שליחים שנוגעים להסברה לציבור הלא-יהודי, וכמו כן לגייס את מיטב המומחים שאפשר לגייס במערכת ההסברה הישראלית. יש להקים מיד מטה הסברה לשעת-חירום שיתמודד עם ההסברה הערבית, המשופעת כספים ואמצעים, על-ידי תגובות מיידיות הוללות של מערכת הסברה הישראלית. יש לנצל את כל הגורמים הישראליים והיהודיים במסגרת אותה מע-רכת הסברה.

על משרד החוץ להפעיל את השפעתו כדי למנוע מגורמים עוינים, כמו הפרופסור שחק שהזכיר אותו חברי-הכנסת כהנא לפני, כדי שיימנעו מלנצל את

היתה לנו תקופה קצרה שבה ידעו שרים שכל אחד צריך לעסוק בתפקיד שעליו הופקד, ולא כל אחד מוסמך להצהיר הצהרות מדיניות, אבל לאחר שעברו ירחי הדבש של הממשלה הזאת — הצהרות נשמעות מצדדים שונים, ההצהרות יוצרות אווירה ויוצ-רות דעת-קהל. מדוע מדינאים בארצות-הברית ובאר-צות אירופה לא יתבעו מאתנו את אשר מוכן לרמוז להם שר או סגן שר במדינת ישראל? זהו מחדל חמור של מערך ההסברה שלנו. אני מצטער לומר שאם לא נדע להתגבר על בעיה זו לא יועילו לא העלאת התקציב, לא גיוס כוח-אדם ולא מודרניזציה של דרכי ההסברה שלנו.

ולבסוף, מלה אחת בקשר ליהדות ארצות-הברית. זה פוטנציאל עצום להסברה. אני מצטער לומר שיה-דות זו נמצאת בגלות אצל יהודים. זו מטבע לשון שט-בע נתן בירנבוים ז"ל. ההמונים המושרשים ביהדות או הקשורים עם העם היהודי שם אינם באים כמעט לידי ביטוי ואינם מנוצלים על-ידינו לצרכי הסברה בקשר עם ישראל. "נוטאבלים" יושבים שם במוסדות יהודיים, משמשים בראשות המוסדות הרפרונטטיביים, ולא הם המבטאים תמיד את רחשי ליבותיהם האמי-תים של יהודי ארצות-הברית, אלה הקשורים יותר עם עמם, עם ארצם ועם מדינת ישראל. אנו היינו צריכים להיות יותר ערים לבעיה זו ולהקדיש תשומת-לב להמונים אלה. הם ברוב רובם לא יהיו נחוצים לחשש של ספקות בעמדותיהם מתוך פחד של נאמנות כפולה. מלה זו מן הסתם אינה מצויה במילון שלהם. להם ראויה במידה גדולה תשומת-לב שלנו, של מערך ההסברה שלנו, כדי לגייס אותם לפעילות למען אר-צנו וענייננו. מבחינה רעיונית-השקפתית הם במאה אחוז אתנו. לפעילות לא הצלחנו לעורר אותם, וזה נראה לי תפקיד ראשון במעלה למערך ההסברה שלנו.

אך, כמובן, תתעורר מיד השאלה מי הם האנ-שים שיוכלו להגיע אל הפוטנציאל הזה. ודאי שלא אלה אשר בעצמם אינם מעורים ביהדות ואינם יוד-עים מה היא; ודאי לא בוגרי תיכון ישראלים אשר עליהם נמסר לאחרונה בעתונות, בקשר לסקר שנערך בקירבם על-מנת לוודא את המידע שלהם במושגי יהדות — מושגים אשר לא היו שאובים מה"שולחן ערוך" ומה"תלמוד", אלא מתוך הספרות היפה שתנר-עת התחייה — הרי כך אתם קוראים לה — חידשה, שאין הם מכירים אותם דיים. מובן שלא אעסוק כעת בשאלה זו, אבל תבינו שלא יכולתי לרסן עצמי ולא להעיר הערה זאת.

נחזור לעניין. אם משרד החוץ ימצא בין מסבי-ריו לא רק דיפלומאטים אלא גם יהודים חמים מת-אימים לתפקיד, שיודעים לקשור קשר עם ציבור זה, שיוכלו לנצל פוטנציאל זה, הנני משוכנע שפעולה זו תהיה מלווה ברווח ניכר, ביצירת דעת-קהל אוהדת לנו בעולם.

הי"ר מ. ל. מרון:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת מילוא, ואחריו — לח-ברת-הכנסת אלוני.

רנני מילוא (הליכוד):

אדוני הוישבר-ראש, כנסת נכבדה, את ההסברה ה-ישראלית בארצות-חוץ יש לחלק לשני חלקים: הס-

משה שמיר (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הסברה-החוץ ש-לנו איננה טובה, לא משום שחוברות אינן מגיעות ליעדן, לא משום שקולנו איננו נשמע דיין, לא משום שאין לנו מסבירים טובים. היא גרועה משום שבעולם שלטת, בהסכמתנו ובהשתתפותנו, ההנחה היסודית כי הציונות ומדינת ישראל הן עובדת עווה ראשונית, גזילה שיהודים גזלו; ההנחה כי ישראל היא בעלת-חוב לעמי ערב, למדינות ערב, לערביי ארץ-ישראל.

ההסברה שלנו גרועה משום שאיבדנו את האמונה בצדק העליון של המפעל הציוני, משום שחלשה דעתנו.

הרי היו דיונים כאלה על ההסברה הישראלית גם בשנות ה-50 ובשנות ה-60, לפני מלחמת ששת-הימים. גם אז שאלנו את עצמנו מדוע ההסברה שלנו כל כך גרועה, וגם אז ניצבנו כבעלי-חוב כלפי העולם הערבי. גם אז היו דרישות לנסיגות כאלה ואחרות, לויתורים כאלה ואחרים, ואנחנו קיבלנו, להוונות ול-שברנו, את הנחת-היסוד האומרת כי אנחנו חייבים, אנחנו אשמים, כי עלינו להחזיר איזה חוב, כי תיקון המצב אינו מוטל על האשמים בו אלא על קרבנותיו.

ההסברה שלנו היא ביסודה אפולוגטית, מתנצלת, חלשת-דעת. ההסברה שלנו גם בימים אלה, עם הממ"ש שלה החדשה, סובלת עדיין מעיי-מפלות מוסריים, רוח-ניים, של עשרות שנות מדיניות אפולוגטית, שקיבלה הנחות-יסוד כוזבות.

דוגמה פשוטה מאוד: כיצד הצליח העולם המדיני, בהסכמתנו ובהשתתפותנו האקטיבית, להפוך את ההחלטה מס' 242 של מועצת הבטחון לאיו קרן ישועה, שגם הממשלה הזאת נאחזה בה, מתוך איון ציפיה מתוחה בעולם המדיני לכך שגם אירגוני המרצחים יסכימו לקבלה. החלטה 242 מבוססת על הנחה שבמלחמת ששת-הימים עשתה ישראל איזה עוול, לקחה שטחים שאינם שלה. זו החלטה המבוססת על ההנחה של ישראל להחזיר קודם כל את הגזילה, ושום הסברה לא תועיל כאשר החלטה זו מקובלת כנקודת-מוצא.

העמדה האפולוגטית מתבטאת בכך שאנחנו מס-כימים שילמדו אותנו מה זה לחתור לשלום. אחד המנהיגים הקיצוניים ביותר במדינות ערב במשך שנים, חבר קבוצת קצינים שניהלה מלחמת השמדה נגד ישראל כמה פעמים, בא לישראל — ואנחנו נסחפים בתוך האופוריה וההיפנוזה הזאת — כאילו הוא עשה בכך את הפריצה הגדולה אל השלום — במקום שנע-מיד את הדברים על אמיתותם, במקום שנאמר ונטען ששאיפת השלום מקורה בישראל, והיא נובעת מזכו-תנו, מצדקנו, ומכוחנו. העמדה האפולוגטית מתבטאת במדיניות המסכימה כי ישראל חייבת לוותר לויתורים כדי שיהיה שלום. מי עוד ויתר עד היום כמו ישראל? בראשית המפעל הציוני, בתקופת הצהרת-באלפור, ברא-שית שנות ה-20, ויתרנו על מחציתה של ארץ-יש-ראל כפי שניתנה לנו בהחלטת האומות של אותה תקופה. ויתרנו בכ"ט בנובמבר 1947, היינו מוכנים לדו-קיום עם מדינה ערבית מערבה לירדן, אמרנו את ה"כן" הגדול שלנו, ובמשך שלושים שנה נדחו תבי-עות השלום שלנו, נדחו הצעותינו לויתורים מווי-תורים שונים. האם אנחנו צריכים היום לבוא ולקבל

מעמדם בעבודתם במוסדות במדינת ישראל לצורך תע-מולה ארסית נגד ישראל. זו שערוריה שאינה מת-קבלת על הדעת שפרופסור באוניברסיטה העברית מש-תמש במקום עבודתו כאמצעי לתעמולה ארסית נגד מדינת ישראל, במשך שנים, לרבות חוברת שהכו-תרת עליה היא "פרופסור שחק, מהאוניברסיטה העב-רית בירושלים".

יוראן עטשי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):
ראש הוועדה לזכויות האדם.

רוני מילוא (הליכוד):

אולי הוא גם ראש הוועדה לזכויות האדם.

יוראן עטשי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):
זה מה שהוא טוען, לפחות.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
הוא נבחר.

רוני מילוא (הליכוד):

אבסורד לחשוב, חברי-הכנסת צ'רלי ביטון ומאיר פעיל, שניתן להוציא מכספי ציבור ישראלי המוק-צבים לאוניברסיטה, או מכספי יהדות התפוצות, למען תעמולה ארסית ועוינת כזאת שמנהל פרופסור שחק נגד ישראל.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
זה מתרומות, לא מכספי האוניברסיטה.

מרדכי אלגרבלי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):
אל תגן עליו.

רוני מילוא (הליכוד):

אין מקום בעולם שאין בו יהודי שיכול לשמש מנוף להסברה, אולם לצערי בחלק מן הנציגויות היש-ראליות יש עד כה התעלמות מקבוצות מסויימות של אקטיביסטים יהודים, וחלק מראשי הנציגויות הקדישו זמן רב יותר לקבלות-פנים וקוקטיילים מאשר לטיפול ב-בעיות הציבור היהודי באותו מקום ובהסברה ישרא-לית. על משרד החוץ מוטלת היום אחריות כבדה לשנות את דרך פעולתן של הנציגויות הישראליות ואת דרכי ההסברה הישראלית בחוץ-לארץ.

למרות זאת אינני רוצה להתעלם ממסירותם וכש-רוגם של חלק מעובדי ההסברה הישראלית בארץ וב-חוץ-לארץ, העושים כמיטב יכולתם במסגרת מאמצי ה-הסברה הישראלית, ועד כה פשוט לא ניתנו להם האר-גומנטאציה והאמצעים הנכונים כדי להצליח במשימה. עם זאת בטוחני כי אם משרד החוץ יעשה את המאמצים הדרושים היום, יוכל להיות שיפור מר-חיק-לכת בהסברה הישראלית בחוץ-לארץ, ואת פירו-תיה נוכל לקטוף כבר בעתיד הקרוב, לאור ההתפת-חויות המדיניות שחלו באחרונה במזרח-התיכון.

הי"ר מ. ל. מרון:

רשות הדיבור לחברת-הכנסת אלוגי. היא איננה. רשות הדיבור לחברת-הכנסת משה שמיר, ואחריו — לחברת-הכנסת וירשובסקי.

— מערכת ההסברה הישראלית בחוץ-לארץ (דיון) (מ. שמיר, פעיל, פרס, מרון, וירשובסקי) —

אותה גישה אפולוגטית שיבשה והרסה את הריקמה הרוחנית של יהדות הגולה, בשימוש לא נכון בעוצמה היהודית לארצותיה, לצורך פעולת ההסברה שלנו. יש כוח יהודי גדול, אני מכיר אותו מפגישות, כינוסים ושיחות, ואנחנו איננו משתמשים בו. אנחנו סירסנו את היצרים הצינוניים של יהדות העולם החפשי במשך כל השנים נקום המדינה. כבלנו אותם, סגרנו אותם בתוך לוליה-השפע: תנו לנו תרומות ואנחנו נגיד לכם כיצד לפעול. במקום לעודד אותם לפתח פעולה פוליטית פנימית עצמאית בארצותיהם — ניטרלו את כוח הלחץ הפוליטי שלהם.

אני רוצה לומר לכנסת: יש בקרב יהדות ארצות-הברית, יהדות העולם החפשי, ציונות אקטיביסטית תקיפה, ציונות של ארץ-ישראל השלמה, שאנחנו יכולים לבצל אותה — ולוא גם כקוטב גוסף של משיכה לטובת מדינת ישראל.

לצערי עלי לומר דבר גוסף: מערכת ההסברה הפורמאלית, הרשמית והממוסדת של משרד החוץ ראויה לביקורת חריפה מן הבית הזה. במשך השנים התרגלה מערכת ההסברה הממוסדת שלנו, של משרד החוץ, לצד הטקסי, לצד של דברי מלל, לצד של העדר יומה, העדר גישה אל הנושאים העיקריים. משום כך אני רוצה לקבוע בצער, כי יש צורך — על-אף הגיי-שה הקיימת כיום, ששר החוץ איננו מתעניין בעצם המערכת של הפעולה היומיומית — יש צורך בחידוש רב, בניעור כל המערכת הגדולה והמסופעת של פעולת ההסברה בארצות חוץ.

אני מסכם: מדיניות אשר תעמיד את הדברים על אמתם, על שרשם, תיתן תנופה להסברה שתביא להבנה מעמיקה יותר של מאבקנו כאן ובעולם כולו.

הד"ר מ. ל. מרון:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת וירשובסקי, ואחריו — לחבר-הכנסת חריש.

מריכי וירשובסקי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנקודה היחידה שאני יכול להסכים בה עם קודמי, שנאם נאום אשר הציג את הליכוד ואת ראש הממשלה כיונה צחורה, הנקודה היחידה שאני יכול בה להסכים, אחו, שאין אנו מנצלים את יהדות ארצות-הברית, את היהדות של מערב-אירופה לעזור לנו בהסברה כלפי העולם — אבל לא מן הטעמים שהוא מנה אלא מטעמים אחרים לגמרי.

השכלנו בהסברה שלנו, במשך השנים או עשרות השנים מאז קום המדינה, לבסס אותה על שני דברים: יוס ספסם ואמרנו להם: אנחנו מפרחים את השם ממה ובונים את המולדת, ואתם תתנו כסף, וזהו זה. ייתכן שבמשך השנים הוצאנו קונטרסים וחוברות להסי-ביר את מה שעשינו במדינת ישראל וייתכן שבשנים האחרונות חלה איוו שהיא תזוה בכיוון הזה, אבל בסך-הכול לא ביססנו את היחסים שלנו עם יהדות העולם על שיתוף גורל בבנייתה של מדינת ישראל בדברים היומיומיים והשוטפים שלה.

כל אחד מדבר מנסינו האיש. כאשר השתתפתי לפני שניים בארצות-הברית בקונגרס על בעיות אי-

את להנחה שוויתורים מצידנו — הם המחיר להסדר שלום?

בכך אני מוחה גם על מדיניותה של הממשלה הנוכחית, שאיננה מבהירה במידה מספקת את העובדה שלא אנחנו חייבים לארצות ערב אלא הן חייבות לנו, כולן עד אחת. גם בנושא הומאני כמו בעיית הפליטים, מדינות ערב הן האשמות בהיותם במצבם ובי-סבלם.

רק אם נצא מההיפנוזה הזאת יש סיכוי שלהס-ברה שלנו יהיו משקל והשפעה.

אני דרך טובה יותר להסברה מן המעשה הפו-ליטי, מן האפקט של הצעד הפוליטי הנחרץ, ואני שור-אל שאלה פשוטה: מדוע אנחנו מניחים לסאדאת לה-יות בעל היממה כל הזמן ובכל צעד? מדוע אין אנו בוחרים מצידנו את הרמה של המשלחת לקהיר — מי יסע, איך יסע, מתי יסע? מדוע אין דרישה שראש הממשלה שלנו יתקבל בקהיר באותה דרך ועל אותה רמה שבהן התקבל נשיא מצרים אצלנו? מדוע אין נשאלת שאלה פשוטה: אילו ראש-הממשלה מר מנחם בגין היה עומד כאן ואומר שהוא מוכן לנסוע ולדבר אל הפארלאמנט המצרי — האם היה סאדאת מיד נענה לו ושלח מיד את ההזמנה? אין הדבר כן. מדוע אנחנו מקבלים את עובדת-היסוד הזאת לאמור כי מה שסאדאת עושה נענה מיד, ואילו מה שאנחנו עו-שים — מקובל עלינו שאין עונים לנו? מדוע אותו קרונקייט המפורסם, החושב שהוא עשה היסטוריה, לא שאל את ראש-הממשלה בגין אם הוא מוכן לנסוע לקהיר? מדוע אנחנו מקבלים את זה שמוכן לכל העולם כי סאדאת עשה ז'יסטה נהדרת כלפי ישראל וזה נפלא, ואילו אם ישראל מבקשת שלום, כל הש-נים, מותר היה לירוק בפרצופה?

(חבר-הכנסת י. ז. אמיר קורא קרי-את "ביניים")

מאיר פעיל (מחנה שלי):
חבר-הכנסת שמיר, סע לטריפולי.

משה שמיר (הליכוד):

דרושה לנו מדיניות הרבה יותר ברורה ונחרצת, מדיניות שהיינו צריכים להתחיל בה מיד אחרי מל-חמת ששת-הימים, מדיניות האומרת שארץ-ישראל היא ארצו של עם ישראל, מדיניות האומרת שסיני צריך להישאר חלק מארץ-ישראל. אחר כך נצטרך אולי לעמוד במאבקים מדיניים — אבל אנחנו מצידנו, לפי צידקנו, כוחה של מדינתנו, סיכויי קיומה והתפתחותה, אנחנו תובעים שכך יהיה המצב, וטוב וצודק מכל הבחינות שלא ניסוג — — —

שמעון פרס (המערך):
חבר-הכנסת שמיר — — —

משה שמיר (הליכוד):

חבר-הכנסת פרס, אם תיתן לי שלוש דקות מזמן המערך אכנס לוויכוח אתך. אם לא, דברי יקרים לי מדברך, ואני מעדיף שדברי יישמעו בחורי ולא דברי האופוזיציה. דברי בודאי חשובים לי יותר מדב-ריכם. עלי-כן אני עובר לפרק הבא.

פגישה עם שר החוץ בפועל של מצרים, בוטרס גאלי, כשהשיחה נסבה על הפעילות הבין-לאומית של מפלגות, מפלגת העבודה הישראלית מצד אחד, החבר-רה באינטרנאציונאל הסוציאליסטי ומקיימת קשרים עם סידרה ארוכה של מפלגות עבודה, מפלגות סוציאלי-דמוקרטיות בעולם, ומצד שני האיחוד הסוציאליסטי המצרי, שאמנם איננו חבר באינטרנאציונאל הסוציאליסטי אבל פיתח לאחר מלחמת ששת-הימים מערכת רחבה מאוד של קשרים בין-לאומיים, בעיקר בכיוון הזה של מפלגות סוציאליסטיות ושל האינטרנאציונאל הסוציאליסטי כגורם בין-לאומי.

זלמן שובל (הליכוד):

חבר-הכנסת חריש, אני מקווה שהסוציאליסטים של מעמיק מזה של הסוציאליסטים הערבי.

מיכאל חריש (המערך):

אני עדיין בדעה, וזה עלה כמוזן בשיחה, שה-סוציאליסטים הוא במהותו דמוקרטי ורב-מפלגתי, ואחת הסיבות שהאיחוד הסוציאליסטי המצרי איננו חבר באינטרנאציונאל הסוציאליסטי היא הדרשה של רב-מפלגתיות במשטר, אם כי יש כיום במצרים אילו שהן התפתחויות גם בנושא זה, לפחות התחלתיות.

הנקודה המעניינת מבחינת ההסברה שאנחנו עוד מדברים עליה היא שעמדנו במערכת הסברתית די ממושכת, משני צידי המתרס, עם אותו אירגון כאשר אותו בוטרס גאלי, ממלא-מקום שר החוץ, היה ראש המחלקה הבין-לאומית של האיחוד הסוציאליסטי המצרי. היה מעניין לראות את הראייה המצרית של ההתפתחויות של ערב מלחמת ששת-הימים ודעת-הקהל ה-אירופית והעולמית מנקודת מבט זו של דעת-קהל מאורגנת לא במסגרות ממלכתיות אלא דווקא במסגרות איגודים מקצועיים וגורמים רבים אחרים, ציבוריים ולא דווקא מפלגתיים פוליטיים. המסקנה המצרית, באותה תקופה, היתה שאחת החולשות המצריות ערב מלחמת ששת-הימים היתה בנקודה של אי-פעולה על דעת-קהל מאורגנת וממוסדת, על מסגרות אלה, ושעוצמת מדינת ישראל היתה תוצאה מפעולה במסגרות אלה.

כאן אולי המקום לומר לעצמנו מה חשיבותה של ההסברה, למי היא מיועדת. לא מדובר על כך שה-הסברה היא רק לשם הסברה, מה עוד שהדבר עולה אמצעים לא קטנים, שלפי מיטב שיפוטנו אפשר היה להשתמש בהם לתועלת יותר גדולה, הרבה פעמים לפי תורן בעיות חברתיות וכלכליות במדינת ישראל, מאשר להוציאם על מאמצים בטלוויזיה, או בעתונות, או על דברים אחרים שלא בדיוק לפי טעמנו, בעולם, שהם גם נושאים של הסברה.

כאן מתחייב ניתוח מדיני מסוים כדי לשים את מקום ההסברה בהקשר הנכון. מה מצבה של מדינת ישראל כיום? המורח הקומוניסטי, כמעט כולו, אולי למעט רומניה שהיא קצת יותר נייטרלית, המורח, לרבות הרוב הסיני, עומד באופן חד-משמעי לצד הער-בי, בדרגות שונות של תמיכה, ויש קיצוניים מדרגות שונות. אפריקה, גם החלק הידיוותי שבה, איננה פתור-חה לפעולה שלנו מבחינת דעת-קהל, לדאבוננו. אמ-ריקה הלאטינית, שבה יש לנו ידידים מובהקים, היא בתהליך של השפעה ערבית גוברת בגלל בעיות נפט ועוצמת הפטרודולר. המאבק שלנו, מבחינת התמיכה

כות הסביבה, שאל אותי עורך-דין יהודי אמריקני שהציג את עצמו כחובב ישראל וכאדם המתעניין במה שנעשה: אתם עוסקים בכלל בבעיות איכות החיים? זה מה שמפריע לכם? זה מה שקיים אצלכם? אתם לא צריכים להגן על נפשכם?

רבותי, אני חושב שהחמצנו במשך השנים יצירת ריקמה חזקה מאוד עם יהדות ארצות-הברית — לא אלה שיום יום קוראים עתונים או תורמים כסף — מפני שאם נבדוק נמצא שרק חלק קטן מאוד מיהדות ארצות-הברית בכלל ביקר בישראל או מכיר את ה-בעיות שלנו, אם כי, נניח, מוכנה היהדות הזאת לתרום כסף ולעמוד לצידנו בעת צרה. אבל זה לא מספיק. היינו יכולים לגייס מאות אולפים ואולי עשרות אלפים של מסבירים מבני עמנו אם היינו משת-פים אותם בתחום העשייה ובתחום המחשבה של ה-בעיות השונות שלנו. יש מוח יהודי וידע יהודי לא רגיל בארצות-הברית בכל התחומים. במדע, בטכ-נולוגיה, בחינוך ובתרבות, באמנות ובכל התחומים הא-חרים הם מן השורה הראשונה של העשייה באר-צות-הברית. האם הם לא היו יכולים לתרום לנו אם היינו משתפים אותם, אם היינו יוצרים קשר אתם של שיתוף עם מדינת ישראל, המבוסס על התענ-ינות אינטלקטואלית ושוטפת ולא רק על גיוס כס-פים. היינו צריכים ליצור בארצות-הברית מערכת של מילואים של אינטליגנציה שהיתה באה לעבוד אתנו ולויעץ לנו בבעיות השונות בתחומים השונים: בכל-לה, בחברה, בשלטון המקומי, במסחר וגם באמנות, ובצורה כזאת היינו יכולים להביא מאות של אנשים להתעניין הרבה יותר במדינת ישראל — לא רק שהיא קיימת למען הגנתו של העם היהודי אלא להראות להם ולשתף אותם באקספרימנט הנפלא הזה שנקרא מדינת ישראל, ואז הם היו נהפכים באופן אוטו-מאטי למסבירים של מדינת ישראל בלי שהיינו צרי-כים בכלל לדרבן אותם.

אני חושב שהחמצנו עד עכשיו את השיטה הזאת. אנחנו דיברנו על כסף, דיברנו אולי על לב, אבל היינו צריכים לדבר יותר על המוח, על האינטליגנציה ועל הנכונות לתת זמן למדינת ישראל ולשתף פעולה אתנו. לכן אני חושב שההסברה יכולה להיות טובה יותר או טובה פחות, לפי מיטב הכשרון שלנו, אבל הבסיס הענייני של שיתוף הגורל לא נוצל בקרב יהדות העולם, ובייחוד לא בקרב יהדות ארצות-הברית ויהדות אירופה. צריכה להיות תפנית. והיה אם נדע לגייס אותם בתחום הזה של שיתוף העשייה — ומצאנו גם הסברה טובה ומסבירים טובים.

היו"ר מ. ל. מרון:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת חריש, ואחריו — לח-בר-הכנסת שריר.

מיכאל חריש (המערך):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אולי אתחיל בנ-קודה קצת פיקאנטית, אשר תסייע להדגיש את חשי-בותם של כלים לא-ממלכתיים דווקא בפעולות ההס-ברה של מדינת ישראל.

בעת ביקורו של הנשיא סאדאת בארץ, שניים מנ-ציגי מפלגת העבודה — עבדכם הנאמן ומנהל המחלקה של קשרי-חוץ במפלגת העבודה ישראל גת — קיימו

בז, עם המושב ועם ההתיישבות החדשה, וכן לראיית היחסים בין ערבים, דרוזים וישראלים כפי שהם נראים קמים בחיים פה, לרבות הפרובלמאטיקה והבעיות שיש בעניינים אלה. אלה מושגים באמצעות הביקורים בארץ, והם טובים ביותר.

לסיום אומר דבר לגבי הפעולה — כיצד משרד החוץ חייב להיערך כדי להתמודד עם נושאים אלה. במשרד החוץ דרוש, קודם-כול, איסוף מידע נכון, רליאנטי ומפורט שאפשר באמצעותו לקבוע גם את הבעיות וגם את היעדים של ההסברה, למי מסבירים ומה מסבירים. המידע הזה, בצורה מאורגנת — של הקבוצות שאליהן יש להפנות את ההסברה, הקבוצות המשפיעות על דעת-הקהל, של העמדות שלהן בנושאים לא דווקא ישראליים ושל היחסים בין קבוצות כאלה וכאלה — זה הנושא הראשון. הדבר השני הוא לקבוע את קבוצות היעד. הדבר השלישי — להתאים את דרכי ההסברה ואת תכני ההסברה לקבוצות ההסברה השונות, כאשר ההסברה צריכה להיות דיפרנציאלית — שונה לקבוצות שונות. לכן יש חשיבות להשקיע תשומה לא-ממלכתיות, הפועלות ממילא בחברה הישראלית. יש לתת להן סיוע וכלים כדי שיוכלו לפעול בצורה מתאימה אצל הגורמים המבינים את שפתם, שהן יודעות לדבר אליהם ויודעות להתקשר אתם בצורה הנכונה והמתאימה.

הד"ר מ. ל. מרון :

רשות הדיבור לאחרון הנואמים, חברי-הכנסת שריר.

אברהם שריר (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, מחר יוצאת משלחת המשא-ומתן הישראלית לקהיר. נלווה אותה כולנו בתפילה להצלחה. כולנו תקווה שהימים הבאים יירשמו בהיסטוריה העמים כתקופה שהביאה את השלום המיוחל לעמי האזור.

אדוני היושב-ראש, נושא ההסברה הוא נושא שהכול מדברים בו, כמו מזג האוויר, אך מעט מאוד עושים לקידומו. כולנו מאוחדים בדעה שפונקציית ההסברה היא חשובה מאוד לקידום ענייניה המדיניים של המדינה. אולם מבט קצר בתקציב ובכוח-האדם שהוקצה לנושא מגלה תמונה אחרת לחלוטין. התקציב לשנה הנוכחית הוא כ-80 מיליון לירות, סכום קטן לעומת המשימות העצומות שמערכת ההסברה צריכה להתמודד עמן. ואולם למעשה, בפועל, התקציב קטן בהרבה. סכום קטן זה מבטא את הפעילות בפועל ואת כוח-האדם העוסק בנושא זה. די אם אציין נתון אחד לגבי כוח-האדם העוסק בהסברה. בארצות-הבית רית ובקאנאדה, שאוכלוסיות מונה יותר מ-200 מיליון נפש, בשטח עצום החובק יבשת, פועלים רק עשרים נציגים. תמונת התקציב לפעילות ביבשת זו איננה מעודדת הרבה יותר.

אני מודע למגבלות התקציביות של המדינה. יתר-על-כן, אני בא לומר שההסברה תקינה ויעילה איננה בהכרח פונקציה ישירה של המשאבים שמשקיעים בה, כלומר תקציבים וכוח-אדם, אבל עם זאת יש הכרח, במסגרת המגבלות שאנו נתונים בהן, לעשות מאמץ מירבי כדי להפיק את המקסימום — להפיק את

לגבי הצרכים החיוניים של מדינת ישראל, הוא על המערב — ארצות-הברית, מערב-אירופה, אוסטרליה, ניו-זילנד וקאנאדה. מסגרות אחרות שבהן יש דעת-קהל פעילה, יש אצלן מדיניות שהיא בדרגות שונות בין ידידותית לישראל עד נייטרלית, לפעמים נייטרלית-פרובלמאטית מאוד, כמו המדיניות של צרפת ושל גורמים אחרים. תמיכת המערב חיונית הן להגנה נשק, הן למימון הכלכלי והן למאמץ של ניטרול מדינה, לאפשרות של התערבות סובייטית במקרה של מלחמה במזרח-התיכון. בתוך המערב פועלים אינטרסים כלכליים כבדים — עוד פעם מסיבות של נפט וגם בגלל הפטרודולר הערבי המושכים גורמים מערביים.

הבעיה שלנו לא החלה לאחר 1973. היא גברה לאחר שנת 1973 בגלל משבר האנרגיה. המגמות האלה, אם תקבלנה חופש, תבאנה את המדינות המערביות או ללחץ על ישראל או לעמדה פרו-ערבית מובהקת. האיוון המתקבל במדיניות הזאת, המבטיח את הסיוע, הוא שלמשלות במערב הדמוקראטי יש אינטרס כפול — מה שהם תופסים כאינטרס הלאומי של מדינתם, מצד אחד, והאינטרסים שלהם בתמיכת גורמים חזקים בדעת-הקהל שלהם בממשלה האמורה, מצד שני. אותה תמיכה, אותו אינטרס פנימי, מוביל עד היום — גם בארצות-הברית, גם באירופה, ובמידה ידועה גם באמריקה הלאטינית — לכיוון הפרויקט-ראלי. כאשר אני מדבר על דעת-קהל איני מדבר על דעת-קהל מופשטת, בלתי-מוגדרת, אלא על אותה דעת-קהל שהיא מאורגנת וממוסדת במוסדות שיוצעים לקבל החלטות ולהפעיל השפעה כדי להביא את עמדתם לידי ביצוע. זה מתמסד בארצות-הברית במסגרות של קבוצות-לחץ, דרך "לובי" זה או זה; במקרה שלנו "לובי" היהודי, אבל לא רק. "לובי" היהודי והאינדיאני המקצועיים בארצות-הברית ממלאים תפקיד חשוב מאוד בנושא זה. באירופה עושות זאת המפלגות הפוליטיות, באמצעות הפארלאמנט, באמצעות פעולות ישירות של המפלגות על צמרת המפלגה — אני מדבר על מפלגות שונות. אני מתעסק יותר בנושא המפלגות הסוציאלי-דמוקראטיות, אבל יש חשיבות לא פחותה בהשפעה של המפלגות השמרניות והליברליות. אלה גורמים שבאמצעותם ניתן לגבש לחץ, אם הנושא נראה די משמעותי, כדי לקרב אותם לעמדתנו. עד כה הנושא הישראלי, לפחות מאז מלחמת ששת-הימים, עורר התלהבות כזאת שהיו מוכנים לעשות מאמץ מעל ומעבר למבוקש כדי לגייס תמיכה.

אחת הבעיות היא לקבוע את יעדי ההסברה ואת כלי ההסברה היעילים. אין ספק שכלי ההסברה היעיל ביותר העומד לרשות מדינת ישראל הוא ביקורים בארץ. אין לזה תחליף. להביא לשינוי עמדה של אדם, אפילו ברמות הגבוהות ביותר, ניתן לא דווקא בשיחות תיאורטיות. יש חשיבות רבה להתרשמות הישירה, לתחושה שנוצרת בנקודות מגע שונות בארץ — אם זה ביקור ב"דוש" הנתון את התשתית הפסיכולוגית כדי להבין הרבה מהדברים שישיראל פועלת למענם, ואם זה מגיע לעניין השטחים — ביקור ברמת-הגולן, כדי לראות את הבעיה הבטחונית במקום, כפי שחיים אותה, לא במונחים של תיאוריה. יש חשיבות למגע הישיר עם האוכלוסיה הישראלית, עם הקי-

גם נוכל לפעול ביעילות ובכשרון ובמירב החסכון במי-
קומות הנכונים ובזמן הנכון.

אני מסכים עם שר החוץ בכך שיש לפעול במישור
המפלגתי הבינ-לאומי, במישור המקצועי וכיצוא בא-
לה. שם אפשר לקצור הצלחות לא מעטות בהשקעה
קטנה יחסית. דוגמה לכך יכולים לשמש הקשרים שקש-
רה המפלגה הליברלית עם האינטרנציונל הליב-
ראלי. בידי קטע של העתון הספרדי "אל פאס", ובו
מדווח סופר העתון כי יושב-ראש ועדת החוץ של
הקונגרס הספרדי הודיע שבימים הקרובים תדון ועדת
החוץ של הקונגרס הספרדי בנושא קשירת יחסים עם
ישראל. כאשר בראש ועדה זו עומד אדם שידידותו
לישראל ועמדתו בנושא ידועה, אנו יכולים להיות
שקטים באשר לסוגיה זו. נוסף על כך הוא הבטיח
לערוך ביקור בישראל בחודש הבא. זו דוגמה המראה
שקשרים במישור המפלגתי הבינ-לאומי הם מעודדים
מאוד ומגביים פרי. אנו חייבים איפוא לפעול במישור
זה במרץ רב יותר.

אולם, לצערי, לא ניתנת תשומת-לב מספקת לנושא
זה על-ידי המפלגות ועל-ידי משרד החוץ. הסיבול
והביורוקרטיה הכרוכים באישור פעולות אלו מקשים
לא מעט את פיתוחו של נושא חשוב ועדין זה. משרד
החוץ צריך להיערך אחרת לטיפול בנושא, להגיב במ-
הירות רבה יותר, לא להשהות תשובה על פנייה.
ההשהיות גורמות נזק, מאטות את הפעולות וההכנות
הדרושות, ובסיכומו של דבר גורמות לביזבז זמן
וכסף. צריך לתת חופש רב יותר לגורמים המעורבים
ולא לקשור כל פעולה ופעולה באישור מראש על-
ידי המשרד.

לאחרונה הנהיג שר החוץ — אני שמח שזה
עתה נכנס שר החוץ לאולם — שינוי חשוב ולפיו
הוא עצמו מאשר כל פעולה. השאלה היא האם בה-
יותו עוסק כל כך אין בדרך זו כדי לעכב את התשו-
רות ובכך להאט את קצב הפעולות ולפגום ביעי-
לותן. זוהי בעיה שראוי לתת את הדעת עליה ולפ-
תור אותה, ולא — נצטרך לחפש מסגרות אחרות
לטיפול בנושא.

אדוני היושב-ראש, לסיום אחזור לנושאים המע-
סיקים אותנו כיום. מטבע הדברים — וכך צריך להיות
— פרטים רבים מהמשא-ומתן העדין אינם יכולים
להיות נחלת הכלל. והו הזמן לדיפלומאטיה שקטה,
למגעים הרחק מזרקורי הפרסומה, לליבוני בעיות בשקט
מתוך תקווה להבנה. יש לנו אמון מלא ובלתי-מסויג
בעומדים ליד ההגה. האינטרסים של המדינה נמצאים
בידיים אמינות — לא יכולות להיות טובות ואמינות
מתן. עם זאת יגיע השלב שבו נצטרך להרחיב את
מעגל האנשים שישתתפו בהכרעות. זה צריך להיות
לפני תום המגעים. האחריות לשלום היא כבדה מאוד.
כולנו צריכים להיות שותפים לה — לעשות את כל
הדרוש כדי להשיגה.

המאקסימום מכל לירה ומכל אדם; למתוח את הלירה
עוד קצת על-מנת שתביא את מירב התועלת.

התוצאות בפועל של מערכות ההסברה שלנו עד
כה אינן מאפשרות לנו לקשור להן כתרם. עובדה
היא שהתמיכה בישראל ירדה באופן מתמיד ותלול
בשנים האחרונות והגיעה לנקודת שפל שלא ידענו
כמותה בד-בבד עם עלייה מתמדת באהדה ובתמיכה
באויבינו. יהיה זה נאיבי ובלתי-הוגן לחלות את הקו-
לר בהסברה הישראלית בלבד, אך את חלקה בנדון
בוודאי יש לבדוק ולחקור.

אדוני היושב-ראש, ההסברה הטובה ביותר היא
זו שאין צריכים להסביר אותה; כלומר שהיא מובנת
לחלוטין, ברורה ומקובלת. להסביר פירושו להצטדק,
ואין זה חשוב אם עושים זאת באופן פאסיבי או אק-
טיבי. עצם הצורך בכך מעיד על חולשה. מדיניות
נבונה ומקובלת היא החוסכת בצורך בהסברה וממעטת
בחיבתות. זהו מושכל ראשון.

כאמור, מחר יוצאת משלחתנו לקהיר. זהו רגע
היסטורי. עיני כל העולם מלוות אותה בתפילה להצ-
לחה. אם אכן יוכתרו המאמצים לשלום בהצלחה —
וכולנו מאמינים שאכן כך יהיה — לא יהיה צורך
להסביר דבר. המעשה ידבר בעד עצמו. אך אם, חס-
וחלילה, לא יוכתרו מאמצינו בהצלחה, נצטרך להיות
ערוכים למערכת הסברה קשה שלא ידענו כמותה. אני
מקווה שתאחראים לכך נותנים את דעתם על כך.

אמרתי שההסברה היא פונקציה ישירה של המ-
דיניות הנקוטה. כאשר אינה קיימת מדיניות ברורה,
כאשר דיברו בעבר בלשונות רבות ובסגנונות רבים,
קל להבין מדוע בעבר לא הצליחה מערכת ההסברה
שלנו. ככל מערכת התברכה מערכת ההסברה באנ-
שים טובים ידועי שם ואנשים טובים פחות. לרוב
ניתן לומר שהעוסקים בנושא לא איכזבו, ובמיוחד
האנשים שעסקו בכך בשדה. לרוב הם מילאו את
תפקידם בנאמנות. הם רק חסרו קו מנחה ברור, הנ-
חיות וקווי מדיניות שעליהם יוכלו להתבסס. הם הוכ-
שלו מלכתחילה על-ידי החומר והכלים שניתנו בידי.

השאלה העומדת לפנינו עתה היא לא אם להקים
שלושה או ארבעה מרכזים להסברה בחוץ-לארץ. הכ-
נסת גם איננה יכולה בדיון כללי להיכנס לפרטים,
כמו האם לפרסם בשפה זו או זו. השאלה היא: האם
באמצעים הנתונים, בתקציבים האפשריים ובכוח-האדם
העומד לרשותנו, אנו עושים את המאקסימום או לא?
האם אנו פועלים מתוך שיגרה או קיימת יומה מת-
מדת לחידושים, לחיפוש הדרכים והאמצעים לשיפור
ולניצול מאקסימאלי של האמצעים? זו השאלה ועל
כך יש להשיב.

חברי הכנסת, לא נוכל להגיע לכולם ולכל פינה
בעולם. אנו צריכים לשאוף להגיע למעצבי דעת-הקהל,
למנהיגים ולמנהיגים-בעתיד, לאנשי-מפתח ולכל אלה
שבאמצעותם נוכל להגיע למאסות הגדולות של הקהל
הרחב. לא נוכל להתחרות עם הכסף הערבי, אך נוכל

2. תשובת חבר-הכנסת ז. עטשי

חינכנו היטב את עם ישראל היושב כאן בנושא הציוני. כי הרי איפה תמצא ציונים אמיתיים היום? תמצא אותם רק בחלק קטן מיהדות התפוצות. וכי שהנושא התעורר באו"ם בנובמבר 1975, רק אז גדולי האומה מבחינה אקדמית ומבחינה פוליטית מובהקת התחילו ללכת לאנציקלופדיה וללמוד ולהבין קצת על הציונות. ובכן אנחנו אולי לא החדרנו די הצורך את הציונות לעם כולו, לכן הוא אולי גם לא הבין אותה כראוי. אבל הכדאיות של הנסיבות של נובמבר 1975 היא אולי שגררה את מדינות אפריקה ואירופה וחלק מדרום-אמריקה לגנות גם את הציונות כחלק מהגזענות, הסוציאליזם והאפארטהייד לצערי.

לכן אנחנו צריכים היום לפנות גם לעם היהודי בארץ ובגולה ולהטיף לו ציונות על בסיס מדעי, מה היא התנועה הציונית ומה היה תפקידה הלאומי ההיסטורי, ולא לתת לו להבין שציונות היא צורה של תנועה מערערת, משתלטת, מתפשטת, כובשת. לא במור נחים האלה. אני מסכים אתך, חבר-הכנסת זורע.

אינני מסכים עם אלה שדיברו על הסברה דפנסיבית. לעם הזה יש זכות היסטורית, זכות טבעית. אבל, כפי שאמרתי בפעם הקודמת, אני חושב שריבון את מאמץ ההסברה שלנו על הדיפלומאטים קובעי המדיניות בעולם הדמוקרטי, דבר שאינו מתקבל היום, והזנחנו את הפרספריה, את אירגוני הנוער, את האירגונים האקדמיים. כשאני אומר הזנחנו — הכול יחסי, לא הזנחנו כליל, כמוכן. הזנחנו סניפי מפלגות, כנסיות, מנהיגים קיצוניים דתיים ואנשי כמורה בעולם. זו אולי הסיבה היחידה שנכשלנו בנושא הזה.

אני גם מסכים בהחלט למה שאמר חבר-הכנסת שפיס אסעד בעניין דעת-הקהל הסובבת אותנו, דעת הקהל הערבית. אני שולח מכאן ברכה מיוחדת גם ל"שידורי ישראל" וגם לטלוויזיה הערבית, שעבדו ועובדים קשה ובאופן יסודי כדי להפיץ את המחשבה הישראלית, את ההישגים הישראליים, את רצוננו לשלום ואת רצוננו לדו-קיום במזרח-התיכון. אני חושב שחלק גדול מהעולם הערבי מודע היום להרגשה הכללית הרווחת בקרב עם ישראל הודות לשני הערוצים, החדשות בערבית בראדיו והחדשות בערבית בטלוויזיה, אשר, כמוכן, מגיעות בשידורים שלהם למקומות מרוחקים מאוד.

אני מסכים גם עם הרבה דברים שאמר חבר-הכנסת פעיל. מעשים ותכנים פוליטיים יקבעו את מקומה של מדינת ישראל, וודאי שהסברה דיאקטית אינה מספיקה.

אסתפק בדברים האלה. אני שמח ששר החוץ נמצא כאן, ואני רוצה בשם הקואליציה להציע לכנסת הצעה לסיכום הדיון, האומרת:

(1) הכנסת קוראת לממשלה להגביר את מאמצי ההסברה תוך שימת דגש במיגוון הדעות וההשקפות הקיים בחברה הישראלית, מיגוון אשר טעון תיאום בנושאים ובנסיבות מסוימים.

(2) הכנסת קוראת להקמת ארבעה מרכזי הסברה, במערב-אירופה, בצפון-אמריקה, בדרום-אמריקה, באפ-

הדיו"ר מ. ל. מרון:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת עטשי, ששייב למת-ווכחים.

יודאן עטשי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני חייב להודות לכל חברי הכנסת שהשתתפו בדיון, ובאופן מיוחד לשר החוץ על הערותיו בדיון שהיה בשבוע שעבר. אני גם חייב לומר שאני מסכים לרוב הדברים שניאמר כאן, פרט לדברים הקיצוניים לשמאל והקיצוניים לימין, מבלי להזכיר שמות ולהתווכח עם הדוברים.

אני בוודאי מסכים, בנסיבות הקיימות, עם שר החוץ — שעיקר עניינינו היום הם השלום והגבולות הקבועים הסופיים של מדינת ישראל. אבל כדי להסביר את מהות השלום מעמדתה ולפי מחשבתה של מדינת ישראל, ממשלת ישראל ועם ישראל, וגם כדי להצביע על הגבולות — אנו חייבים בהסברה חשבתית על נושא התיאום, ואני נוטה להסכים עם שר החוץ בכך שמרכזיות בהסברה אולי איננה תואמת חברה פלוראליסטית ומדינה דמוקרטית כמו ישראל. אולם כדי להסביר את השלום והצורך בגבולות בטוחים ומוכרים למדינת ישראל אנו חייבים בארגומנטציה סברתית משכנעת, במיוחד למדינות המערב, כשאני צופה שהן יפעילו לחצים בעתיד הן עלינו ואולי גם על שכנינו, כדי להגיע לשני יעדים אלה — השלום והגבולות הסופיים.

אני מסכים עם כל אלה שאמרנו שאנחנו צריכים בהירות במושגים שאנחנו משתמשים בהם בהסברה שלנו. אני מסכים עם חבר-הכנסת שמיר לגבי המושג שהשתמש בו, ההסברה האפולוגטית, אבל לצערי לא אוכל להסכים לגימיה הקיצונית שהשתמש בה לגבי תוכן ההסברה שלנו בחוץ-לארץ. כי גם הקהל, הן האמריקני והן האירופי, אינו מוכן לקלוט ואפילו לשמוע הרבה מהמושגים הללו.

עוזי ברעם (המערך):

גם דעת-הקהל הישראלית.

יודאן עטשי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

גם דעת-הקהל הישראלית, אם היא יכולה.

אני רוצה לומר לחבר-הכנסת דרוקמן — שהשתמש גם ברעיון שהתיישבות מקרבת שלום — אני מקווה, אבל אינני בטוח שהתיישבות מקרבת שלום. אני מתכוון להתיישבות בכל ארץ-ישראל כפי שהוא הגדיר אותה או כפי שהוא מבין אותה. האוון האמריקני, גם האוון האירופי, אינה יכולה היום לקבל מושגים אלה, גם לא את הגישות האלה.

מאיר זורע (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

האזניים האלה טובות כדי לומר על הציונות שהיא תנועה גזענית. בשביל זה האזניים כרויות.

יודאן עטשי (התנועה הדמוקרטית לשינוי):

מיד אדבר על הציונות.

אני מסכים עם חבר-הכנסת שמיר שאנחנו אולי תרמנו לנושא האנטי-ציוני בעולם. אינני יודע אם

חוברת ט', ישיבה נ"ג

— מערכת ההסברה הישראלית בחוץ-לארץ (תשובת חברה-הכנסת ז. עטשי) (עטשי); (סיכום הדיון) (מרון, ביטון); (הצעה לסדר-היום (מרון, ג. כהן) —

(4) הכנסת קוראת לממשלה לשתף מסבירים מכל המגזרים, לרבות המגזר הלא-יהודי בארץ.

(5) הכנסת קוראת לממשלה לעבור מהסברה מא-סיבית בכתב להסברה בעל-פה, עם איתור קבוצות יעד, שיש בהן כדי להשפיע על דעת-הקהל בכל ארץ בנפרד, כאשר המסבירים יהיו שרים, חברי כנסת ואנשי ציבור.

(6) הכנסת קוראת לחלק את תוכן ונושאי ההסברה לשני חלקים: האחד — לקהילות היהודיות בתפוצות, והשני — לקבוצות אוכלוסיה לא-יהודיות ואיר-גונים כגון אירגוני אקדמאים, סניפי מפלגות, כנסיות, אירגונים וולונטאריים, אירגוני נוער ואיגודים מקצועיים למיניהם.

ריקה ובאסיה, כאשר גם התכנים וגם הגישות אשר יגובשו על-ידי המרכזים האלה או יימסרו מהארץ יתי-אימו לגישות או לאופי, לרמת מחשבתו ואופיו הסוציו-פוליטי של כל עם מעמי המדינות האלה. הכוונה היא שלא לשלוח לאמריקה הלאטינית, למשל, חומר המתאים לצפון-אמריקה, או להיפך. אני חושב שא-נחנו צריכים לבחון ולבחור את החומר לפי אופיו ומצבו הסוציו-פוליטי ומחשבתו של כל עם, ולא לשלוח לכל העמים בעולם אותו חומר המתורגם לשפות שונות.

(3) הכנסת קוראת לממשלה להגדיל בדחיפות את תקציב ההסברה במידה שתענה על האתגרים העומ-דים בפני ההסברה הישראלית ובפני הענף של ההס-ברה העוינת נגד ישראל בעולם כולו.

3. סיכום הדיון

הי"ר מ. ל. מרון: חברי הכנסת, אנו ניגשים להצבעה. תחילה נצביע על הצעת הסיכום שהובאה על-ידי חברה-הכנסת צ'רלי ביטון.

הצבעה

הצעת הסיכום שהובאה על-ידי חברה-הכנסת צ'רלי ביטון לא נתקבלה.

הי"ר מ. ל. מרון: עתה נצביע על הצעת הסיכום שהובאה על-ידי חברה-הכנסת זידאן עטשי.

הצבעה

הצעת הסיכום שהובאה על-ידי חברה-הכנסת ז. עטשי נתקבלה.

הי"ר מ. ל. מרון:

הצעת סיכום מטעם סיעת החזית הדמוקרטית לש-לום ולשוויון יביא חברה-הכנסת ביטון.

צ'רלי ביטון (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנני מתכבד להביא לבית הצעת סיכום, בתום הדיון על מערכת ההסברה, מטעם החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון:

1. הכנסת קובעת כי הסיבה לכשלון ההסברה הישראית הרשמית בזירה הבינלאומית היא בעצם המדיניות של הממשלה. כל עוד נמשכת המדיניות הסי-פוחיסטית והמתנכרת לעצם קיומו ולזכות ההגדרה העצ-מית של העם הערבי הפלשתינאי — הגדלת תקציבים להסברה והגדלת מספר המסבירים לא ישנו דבר.

2. לכן מחליטה הכנסת על מדיניות ישראלית חד-שה, שתאפשר כינון שלום כולל, צודק ובר-קיימא על-ידי הסכמה לנסיגה לקווי ה-4 ביוני 1967 ולכינון מדינה פלשתינאית עצמאית בצד מדינת ישראל ריבונית.

ג. הצעה לסדר-היום

דבר הכנסת בשבוע הזדהות קהילות ישראל עם מאבקם של יהודי ברית-המועצות ואסירי ציון

כנסת נכבדה, כשהכריו בימים אלה ראש ממשלת ישראל על פתיחת שבוע ההזדהות העולמי עם מאבקם של אחינו ברוסיה נטלה בכך על עצמה ממשלת יש-ראל, גם בגלוי ולענייני כול, את הנהגת המאבק הזה בעולם ואת האחריות לגורלו של כל יהודי הלוחם על זכותו לחיות כיהודי ולעלות למולדתו.

המלחמה על ציון ועל שיבת-ציון היא מלחמה אחת. בימים אלה קיבלנו תזכורת שלמלחמה הזאת דינאמיקה משלה שבכוחה להפוך את מה שנחשב לבל-תיאפשרי על-פי השכל הישר, כביכול, לאפשרי. בתוך הכוחות העולמיים והמשתנים הפועלים בדינאמיקה זו יש כוח אחד קבוע, הוא כוחה של האמונה. אנו מא-

הי"ר מ. ל. מרון:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעה לסדר-היום בנו-שא יהדות ברית-המועצות. את ההצעה תביא חברה-הכנסת גאולה כהן.

נאוהה כהן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ביום נעילת ש-כוע ההזדהות עם מאבקם של יהודי רוסיה הנני מת-כבדת להעלות הצעה לסדר-היום בנושא זה, בשם חברי כנסת חברי ועדת העלייה והקליטה, והם: אריה אלי-אב, עוזי ברעם, הלל זידל, אסף יגורי, מנחם סבי-דור, מרדכי צפורי, יוסף רום, פנחס שינמן, משה שמיר ואליהו שפינור.

את זכותנו להגן על פעילי העלייה שקיבלו ממ"ש של ישראל את האזרחות הישראלית; עלינו לדרוש בלי הרף העברה סדירה של דברי דואר לברית-המור עצות, ביקור נציגי הצלב-האדום אצל המאושפזים בב- תיהחולים לחולי-נפש וביקור עורכי-דין אצל נאשמים, כשם שעלינו לחזור ולתבוע בלי הרף את זכותם של יהודי ברית-המועצות לקבל ספרות על תרבותם וללמוד את שפתם.

כנסת נכבדה, במאבק הזה כנגד ברית-המועצות על קיום מגילת זכויות האדם יש לנו ידידים רבים בעולם — ממשלות, חברי פארלאמנטים, אנשי-שם, המגלים מסירות נפש, המאמצים אסירי-ציון ופועלים לשיחרורם מתוך אמונה שהגנה על זכויות האדם באשר הוא אדם איננה בשום פנים התערבות בענייניו הפ- נימיים של משטר זה או זה; הגנה על זכותו של אדם לחיות בחופש, לא להיכלא על דעותיו, לא להי- רצח על אמונתו, היא מעניינו הפרטי ביותר של כל אדם בעולם.

על ברית-המועצות לדעת שריבונות לאומית אין פירושה עדיין חופש התעללות ודיכוי רוחו של האדם. אילו היה העולם מבין זאת בשנות ה-30, היתה, אולי, נמנעת השואה של שנות ה-40.

ברית-המועצות אינה 'חיה בחלל ריק. היא מש- תתפת בוועידות בין-לאומיות, חותמת על אמנת-הל- סינקי ואיננה בבחינת עם לבדד ישכון. היא זקוקה לעולם החפשי. ככל שהיא פוטר את עצמה מעשיית צדק לאחרים היא עדיין אינה פטורה מעשיית חש- בון של רוח והפסד לעצמה. מדיניותה של ברית- המועצות היא, כידוע, מדיניות פראגמטית, היא עו- שה מה שמשתלם לה. עלינו ועל העולם החפשי לה- ביא איפוא ליד כי שרדיפות יהודים לא חשתלם לה, לברית-המועצות. מבחינה זו תיקון ג'קסון, שהתנה את סחר ארצות-הברית עם ברית-המועצות במתן הי- תרי יציאה, הוא אחת התרומות המפוארות של אר- צות-הברית, ולא פלא הוא שברית-המועצות עושה היום כל שביכולתה כדי לעודד גופים אינטרסנטים באר- צות-הברית לכרסם ולחבל בתיקון זה. עלינו לעמוד על המשמר ולהזהיר גם את עצמנו וגם את ידידינו בעולם — שאין כאן אלא זריית חול בעיניים, שכן לאחר שלטונות ברית-המועצות קיצצו את העלייה יותר בממחצית, הם מעלים את מספר אשרות הע- ליה בעשרות אחדות לחודש ומפריחים שמועות בכלי התקשורת שחל גידול, כביכול, בממדי העלייה.

אלא שהבעיה העיקרית שלנו עם ברית-המועצות אינה על מיכסות יהודים. כשמדובר בעשיית צדק אין סחר ומכר ומיכסות של פחות או יותר; עשיית הצדק היא שיחרורם המידי של כל אסירי-ציון, הפסקת הרדיפות ומתן רשות לכל יהודי, הרוצה בכך, לעזוב את ברית-המועצות.

כנסת נכבדה, יש לנו ידידים בעולם, זכותנו להו- עיק אותם לעזובנו. אבל לסמוך רק עליהם — לא. ואם חזר ועלה היום מאבקם של יהודי ברית-המור עצות לדיון בכנסת ישראל — זה משום שרבות ומ- אות אלפים מאחינו שברוסיה נושאים היום עיניהם, מבין סורגי מסך-הברזל, בתאי הצינוק, בתקווה ליר- ו

מינים כי מכותה של דינאמיקה זו יום אחד, אולי כבר מחר, נעמוד מפתעמים למראה שררי ברית-המור עצות הפתוחים לרווחה לפני כל אחינו ברוסיה, פתו- חים כאילו לא היו געולים מעולם; מחר — אבל היום, היום השערים עודם רחוקים מלהיות פתוחים. היום, יום יום, יותר מכך לילה לילה, גרדפים יהודים בברית-המועצות בשל מאבקם על זכותם להזדהות עם תרבותם ולעלות לישראל; מוכים באלימות ברחובות ובבתים, מותקפים במאמרי הסתה פרוצים בכלי התק- שורת, נשים מופרדות מבעליהן באכזריות וילדים מאימותיהן; פעילי העלייה מפוטרים מעבודה ונאשמים בפאראוטיטות, נאסרים ללא משפט ונשלחים לבתי-חולים לחולי-נפש, למחנות כפייה ולבתי-כלא, מואשמים בעלי- לות-שווא, כשעל ראשם, כמו על ראשו של אנאטולי שצ'ראנסקי, מרחף הזיוט גורדין מוות. זאת למרות טורר, הפחדה והסחת דעת הקהל בעולם מהנאשם האמיתי — ממשלת ברית-המועצות.

אם היום נפתח פתח צר בשער הנעול, הוא נפתח בעיקר בשל מאבקם הגלוי, הגא והנועז של פעילי העלייה ברוסיה. הרחבת הפתח הזה ופתיחתו לרווחה תלויות מעתה בעולם החפשי, בעם היהודי כולו, וב- ראש וראשונה בממשלת ישראל. שבוע ההזדהות אינו מתחיל ומסתיים בתוך עצמו. הוא בא היום להעניק תנופה מחודשת ומוגברת למאבק ההזדהות הנמשך זה שנים על-ידי גופים ואירגונים מתנדבים בעולם החפשי כולו.

זה שבוע בן שבעה ימים הבא להזכיר לנו שיש צורך בשבעה ימי מאבק בכל שבוע ושבו, כשם שבועה ימים בכל שבוע ושבו, נמשכים סבלם ומא- בקם של פעילי העלייה ברוסיה, אכן מעייף ולעתים מתסכל להחזיק מתח גבוה ורצוף במאבק יומיומי. אולם כניעה לעייפות ולשיגרה היא מותרות שעם ישראל אינו יכול להשנות לעצמו. במלחמה זו, שהיא גם מלחמת עצבים, ינצח לבסוף מי שיתמיד עד הסוף. מאבק מתמיד, רציף אבל אצל כל מקיף, מקיף כל במה, בכל מקום שבעולם, בכל כנס בין-לאומי הון בכל בעיה בעולם. יהא זה כנס על אמונות או מדע, טכ- נולוגיה או אקולוגיה — נציגי היהדות ונציגי ישראל חייבים ליטול את הנימה על כל במה כדי להאשים את שלטונות ברית-המועצות בהחזקת שלושה מיליון בני-ערובה, רבע מעם ישראל, ולתבוע את שיחרורם. ההטרדה הבלתי-פוסקת, שבה עלינו להטריד את מנו- חתם של שלטונות ברית-המועצות ונציגיהם בעולם, היא נשק ההתקפה היעיל ביותר שיש לנו, והוא בור- ומנית גם נשק ההגנה על אחינו ברוסיה היעיל ביותר. תר. יתר-על-כן, הטרדה זו — אין מוסרית ממנה, שכן מי שכולא את רוחו של האדם החפשי בבתי- סוהר אינו יכול לצפות שהוא עצמו ייצא ויבוא הפשי לעולם החפשי.

אדוני היושב-ראש, כנגד מעצמה מסוגה של ברית- המועצות, הסוגרת את שריה בפני בדיקה וחקירה חפשויות, עלינו להתייחס אל כל סכנה קלה כאל סכנה חמורה ולהגיב לאלתר. יותר מכול אסור לנו להיתפס להרגשת חוסר-אונים ולהשלים עם גזירות הנוגדות כל מוסר אלמנטארי וכל חוק והסכם בין-לאומיים, כאילו אלה גזירות משמיים שלא ניתן לשנותן. גם אם הדבר נראה לכאורה חסר תקווה, עלינו לדרוש בלי הרף

קנה השליטת ומה יכולה להיות המסקנה החיובית אם דעת-הקהל תופעל, אם דעת-הקהל תשפיע, אם לא תנוח ואם תצליח להפעילה.

משום כך, אדוני היושב-ראש, כל כך חשוב היה שבוע חנוכה, שבוע ההודות עם היהודים בברית-המועצות, שעליו הכריזה נשיאות ועידת-בריסל. אני השתתפתי באחד הכנסים ההמוניים בעיר לונדון, באחד מימי החנוכה, שבא לומר לשליטי הקרמלין: להווי ידוע לכם שלא ננוח ולא נשקוט עד אשר כל יהודי הרוצה בכך יעלה ארצה ישראל. אני יכול לומר, אדוני היושב-ראש, שהיה זה מפגש מן המרגשים ביותר. אלפי יהודים מילאו את בית-הכנסת, הדליקו נר חנוכה; כן שרו על הנסים והנפלאות, על המלחמות ועל הישועות שעשה עם אבותינו בימים ההם, ועמנו — בזמן הזה; והתייחדנו בכל לבנו ובכל נפשנו עם הגבורה — אמנם כן — המכנית המחודשת של אחינו בברית-המועצות. גבורה נפשית היא, אבל היא ראויה למכבים.

אקרא באזניכם מכתב אשר הגיע לנושא המדינה וכבוד הנשיא הואיל להעמידו לרשותי למען אקראוהו באזניהם של חברי הכנסת: "רצוננו לברך אותך ואת העם בישראל לרגל חג החנוכה. כמו כן רצוננו להעיר לך את ברכותינו של אנאטולי שצ'ראנסקי החיבוש בכלל וממתין למשפטו ואשר נידון מראש בעתונות הסובייטית באשמת בגידה במדינה. כן רצוננו לברך בשם אלה שנידונו מראש על שאיפתם לעלות לארץ-ישראל."

ולהלן כותבים שלושים ושמונה יהודים מרחבי ברית-המועצות המפרסמים את שמותיהם — גם לנגד עיני שלטונות ברית-המועצות והמשטרה החשאית, הנודעת — אין צורך לומר להם — הם כותבים: "חג החנוכה נחוג לזכר הצלחת המאבק נגד ייוון — הלניזם ואציה — בכוח. חג החנוכה הוא סמל ההיטהרות של עמנו ושל ארץ-ישראל. הוא מהווה את תקוותנו לתקומתנו הלאומית. הנה החג הזה יקר במיוחד לנו החיים בארץ שם אסורה עלינו הלשון העברית, שפת המכבים. מי יתן כי אור החנוכה יהיה לנו שליח של רצון טוב לכל הגויים ואת לתקומתו של בית ישראל."

אדוני היושב-ראש, מי שהיה בברית-המועצות, מי שיועד את המשטר שם, מי שהתנסה מה היא המשטרה החשאית הסובייטית, מה הם בתי-הלא ומחנות-ריכוז בארץ האדירה ההיא — ידוע כי דרושה גבורה נפשית ממדרגה עליונה כדי לכתוב דברים כאלה לנישואי מדינת ישראל ולבקש לפתורם בחתימותיהם של המחברים. אשרינו שזכינו לאחים כאלה בימים אלה בברית-המועצות. אנחנו מתגאים בהם, אנחנו נישא את שמותיהם בגאווה ומעל לכול — את הדברים הקצרים, הפשוטים, הנלכבים, בדרי אמונה בישראל, צור ישראל וגואלו, בגבורה של תחשמונאים, בארץ-ישראל ובעתידנו.

אבל זו גם קריאה אלינו: אל תשקטו ואל תנוחו. הפעילו את דעת-הקהל שנידמה, כפי שכתב אלמארק וכפי שהסיק מתרדמתה הפקיד הסובייטי הגבוה את מסקנתו המסוכנת; הפעילו את כולם, את היהודים, ברחבי תבל ואת בעלי הרצון הטוב בכל העמים,

שלים, שכן רק מירושלים, כעומדת בראש המאבק ומנהיגה אותו, יכולה אכן לבוא גם גאולתם.

אני מבקשת דיון בכנסת.

היו"ר י. שמיר:

חברת-הכנסת יהודה מאיר אברמוביץ הגיש אף הוא הצעה בנושא זה, אך הוא הסכים שרק חברת-הכנסת גאולה כהן תעלה אותו לפני הכנסת.

ראש-הממשלה מ. בגין:

תודה רבה.

היו"ר י. שמיר:

על ההצעה ישיב ראש הממשלה.

ראש-הממשלה מ. בגין:

אדוני היושב-ראש, מורי ורבותי חברי הכנסת, סגן ראש ממשלת שבדיה דלויוס, מר אלמארק, בהיותו חבר הפארלאמנט השבדי לפני שנים מספר ביקר בבית-הרית-המועצות. הוא נפגש עם יהודים הרוצים לעלות לארץ-ישראל, הוא גם נפגש עם יהודים אשר רצונם לא ניתן להם, והם נקראים, כמקובל בעברית משורבשת — "סירובניקים", או ברוסית לא פחות משורבשת — "אוסקאזניקים", או באנגלית שכונת — "רפיוניקים". מכל-מקום, יהא שמם אשר יהא, הם אנשים אשר זכותם היסודית, האנושית, ניטלה מהם, הרוצים לשוב למולדת ההיסטורית של עמם ונמנעו מהם לעשות כן.

ההתנהגות הזאת של שלטונות ברית-המועצות סותרת לחלוטין סעיף מפורש בהצהרה האוניברסאלית של זכויות האדם מדצמבר 1948, שלפני ימים מספר מלאו אל בדיק 29 שנים. והעובדה הזאת סותרת, כמו-כן, את מה שמכונה האקט האחרון, הסופי, של ועידת-הלסינקי, ועל כך מתווכחים בעצם הימים האלה בוועידת בלגראד.

מר אלמארק, לאחר ביקורו, כתב דיון-חשבון על רשמיו. דיון-חשבון זה הובא לדיון במועצת אירופה בטרסטאבורג, שבה היה לי הכבוד להשתתף כאחד מחברי המשלחת מטעם הכנסת של מדינת ישראל. וזוכר אני היטב את המשפט המיוחד הכלול בדיון-חשבון של אלמארק, הוא נחרת בזכרוני. מן הדיון שחברי הכנסת יידעוהו ומן הדיון שניתן לו פומבי מעל במה זו באזני האומות החפשויות כולן.

וכך אמרו האנשים אשר זכותם ניטלה מהם: "פגשתי את האחד מהם, פקיד סובייטי רם-דרג, שאמר: עכשיו, כאשר דעת-הקהל במערב איננה מגלה עוד עניין בכך, אנחנו יכולים לעשות עמכם כפי ש-נרצה ונחליט." זה משפט-מפתח. כל האומות החפשויות חייבות לרשום אותו לפנייהן, שם, בברית-המועצות, יש רגישות, במידה מסוימת, לדעת-הקהל במערב, בארצות החפשויות, אם שם, בברית-המועצות, רגישים למסקנה שדעת-הקהל החפשוית איננה מתעניינת עוד ב"רפיוניקים", ב"אוסקאזניקים", אם שם מגיעים למסקנה כי מותר להם לנהוג בהפקרות, שהכל מותר, עכשיו אנחנו יודעים בדיוק מה היא המסי-

— הצעה לסדר-היום (בגין, י. שמיר, אלגרבל, וילנר, אברמוביץ, מ. שמיר, זורע, שילנסקי, ברעם, דייקסל, מילוא, לבני) —

בברית-המועצות. הם היו הראשונים שהלכו אחר כך לבית-הסוהר.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אילו הייתם בטוחים במה שאתם מדברים פה הייתם מקשיבים כמונו לדעה הנגדית, והרי אתם מתיימרים לפעמים להיות פארלאמנטארים. אני עוד לא התחלתי לדבר — וכבר אתם עצבנים. מה יש לכם? אם אתם מדברים אמת מדוע אתם מפחדים כל כך מהשמעת העמדה הנגדית?

אני אומר, ללא קשר עם זיכוח אידיאולוגי כר-גע: מה שאתם אומרים על מצבם של יהודי ברית-המועצות הוא שקר וכזב. העובדות אחרות לגמרי, וזאת גם הסיבה ששבוע התעמולה האנטי-סובייטית נכשל ל-גמרי במדינת ישראל.

עוזי ברעם (המערך):
בחור מספר בדיחות אתה מצויין. הבדיחות שלך יוצאות מן הכלל.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
הציבור לא התעניין בזה. זה היה יותר בראיון ובטלוויזיה ובעתונות מאשר בקרב הציבור. האסיפות נכשלו, ושמענו על זה גם בחלק מהעתונות בדיון חים על השבוע האנטי-סובייטי. האמת היא שבברית-המועצות, מאז מהפכת-אוקטובר, עקרו לפי החוק והלכה למעשה את האנטישמיות.

מיכאל דייקסל (הליכוד):
חברי-הכנסת וילנר, אתה היית בברית-המועצות?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כן.

בברית-המועצות יש שוויון לכל העמים. אינכם צריכים להיות כפויי-טובה. ברית-המועצות הצילה את שארית-הפליטה היהודית.

רוני מילוא (הליכוד):
וזאת העם הצ'כוסלובאקי, גם אותו היא הצילה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
וזאת הישוב היהודי בארץ הזאת היא הצילה מהש-מדה בידי הנאצים במלחמת העולם השנייה. ברית-המועצות הקריבה 20 מיליון קרבנות כדי להציל אר-תנו ועמים אחרים מהשמדה נאצית.

יהודה מאיר אברמוביץ (אגודת ישראל):
אבל אין מצווה מחפה על עבירה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
ובאשר ליחסה למדינת ישראל, ברית-המועצות ה-כירה מהרגע הראשון בזכות העצמאות שלה.

איתן לבני (הליכוד):
לא מהרגע הראשון, רק אחרי הסכם ריבנטרופ-מולוטוב.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
וברית-המועצות מעולם לא שינתה את יחסה לק-יומה הריבוני של מדינת ישראל. המדיניות הישראלית

את כל בני-החורין, באירופה ובשתי האמריקות ובכל מקום בעולם שאליו יכולה קריאתנו להגיע. למעלה מ-3 מיליון יהודים, והם דורשי-ציון וחולמי-ציון, וכ-פי שאנחנו רואים — לוחמי-ציון — נושט להם יד, ניתן להם את לבנו, נעשה למענם. עמנו, בעיקר בדור הזה, מנוסה בסכנה שאין איומה ממנה: האדי-שות, האדישות כלפי רמיסת זכות, כלפי התעללות, כלפי רדיפות. אבל בימינו גם העולם קיבל את הה-נחה שכל התופעות האלה אינן עוד מה שהיה מכונה במאה ה-19 בדיפלומאטיה "בעיית מיעוט". בימינו מו-כרת הזכות, החובה, להתערב, לתבוע שינוי, לפעול, להציל. עלינו להשתמש בזכות הזאת, עלינו לקיים חובה זו.

משום כך, אדוני היושב-ראש, עם סיום חנוכת ההזדהות עם היהודים בברית-המועצות אני מציע, על-פי הצעתה של חברת-הכנסת גאולה כהן והנמקתה רבת-הרושם, כי הכנסת תחליט לקיים דיון על בעיה מוסרית אדירה זו, ונתפפל כולנו שנזכה, בעזרת-השם, במ-היה בימינו לגאולתם של אחינו בברית-המועצות.

היו"ר י. שמיר:
רשות הדיבור לחברי-הכנסת וילנר.

מרדכי אלגרבל (התנועה הדמוקרטית לשינוי):
תתבייש לך.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, יש לי הכבוד להציע בשם סיעתנו להוריד את ההצעה מסדר-היום.
(קריאה: הכבוד?)

יהודה מאיר אברמוביץ (אגודת ישראל):
זה אות קלון לך, לא כבוד.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
ההצעה שלכם לסדר-היום אין לה כל קשר עם דבר-אמת.

משה שמיר (הליכוד):
אולי לא תעמוד על דם אחיך?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אין לכם אומץ לשמוע את האמת.

מרדכי אלגרבל (התנועה הדמוקרטית לשינוי):
איזו אמת?

מאיר זורע (התנועה הדמוקרטית לשינוי):
לך אין אומץ לחיות בברית-המועצות, חברי-הכ-נסת וילנר.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אתם רואים עד כמה הדברים שלכם מבוססים על כזב, שאתם אפילו חוששים לשמוע דעה אחרת. עד כדי כך אינכם שקטים.

רב שילנסקי (הליכוד):
חברי-הכנסת וילנר, "ביבסקים" כמוך ראינו רבים

הפכה לאנטי-סובייטית, ולא ברית-המועצות הפכה לאנטי-ישראלית.

ובאשר לזכות היציאה מברית-המועצות, כל מה שהובא פה זה כזב, כזב ועוד פעם כזב. הלא הגיעו לכאן בשנים האחרונות 120,000 עולים בערך, מברית-המועצות.

רב שילנסקי (הליכוד):
אגיש לך רשימה של יהודים הרוצים לצאת. אתה מוכן לפעול לשיחרורם?

רוני מילוא (הליכוד):
תסתכל על היציע. תסתכל על האורחים ביציע.

עוזי ברעם (המערך):
חברי-הכנסת וילנר, האם אתה מאמין במה שאתה מדבר?

היו"ר י. שמיר:
רגע, חברי-הכנסת וילנר. חברי הכנסת, אני מבקש למען המעמד לאפשר לסיים את הישיבה בשקט ולא להפריע יתר על המידה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
98.6% מאלה שהגישו בקשות הגירה, אושרו להם הבקשות ללא שום בעיות מיוחדות.
(קריאה: אתה קראת את הספר "עת לעקור"?)
אותם 1.4% שעוכבו, גם זה היה זמנית.

מרדכי אלגרבל (התנועה הדמוקרטית לשינוי):
תסתכל מה שהולך ביציע ותראה מי אומר הכזב, מי השקרן פה. יודעים מי השקרן פה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
האנשים שעוכבו בעבר נמצאים כאן, ושום כזב לא יוכל לשנות את העובדה.

(קריאה: האנשים כאן באים מבית-הסוהר).
אותם אנשים ישנם כאן. אתם לא נותנים לדבר מפני שאתם יודעים שמה שאתם הבאתם זה כזב.

מרדכי אלגרבל (התנועה הדמוקרטית לשינוי):
תסתכל למעלה, ליציע — זאת ההודעות.

היו"ר י. שמיר:
חברי-הכנסת אלגרבל, אני מבקש.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
תסיתו אותם עוד יותר. אתם חושבים שההפרעות האלה יועילו? בושח וחריפה.

היו"ר י. שמיר:
חברי-הכנסת טובי, השאר זאת לי.
חברי הכנסת, אני מבקש להימנע מהפרעות.
(קריאות ביציע הקהל: פאשיסט, פאשיסט, פאשיסט...)

מרדכי אלגרבל (התנועה הדמוקרטית לשינוי):
(מצביע לעבר יציע הקהל) אלה החבריה. אלה האנשים.

יצחק נבון (המערך):
גם ביציע יש אי-שקט.

היו"ר י. שמיר:
אני מבקש לשלוח סדרנים ליציע הקהל. שקט, בבקשה.

(קריאה: חברי-הכנסת וילנר, אלה אסירי-ציון הנמצאים פה.)

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אתם עוד תארגנו פה פוגרום. בושח וחריפה.

(קריאה: חברי-הכנסת תופיק טובי, תעבור למוסד קבה לכמה שנים.)

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כך נראית הכנסת, שקבוצת פאשיסטים מפריעה לישיבת הכנסת.

יצחק נבון (המערך):
זה תקדים רע מאוד.

היו"ר י. שמיר:
חברי-הכנסת נבון, בבקשה.

חברי-הכנסת משה שמיר, אני מבקש להפסיק להפריע. אני פונה אל הציבור ביציע ומבקש בכל לשון של בקשה שלא להפריע. חברי-הכנסת תופיק טובי, אני מבקש ממך להימנע מהפרעות. חברי-הכנסת וילנר, אבקשך להמשיך.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
חברי הכנסת, בדקתי את העניין בדיוק. אותם מעטים אשר זכות ההגירה שלהם עוכבה, גם כן אחרי כמה שנים נתנו להם את האפשרות לצאת.

זלמן שובל (הליכוד):
אחרי כמה שנים בבית-הסוהר.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
העובדה היא שמספר לא קטן של אנשים אשר לפני שלוש-ארבע שנים עיכבו להם את היציאה, את אפשרות היציאה, הגיעו לארץ וישנם כאן. לכן אלה הן העובדות. אם רוצים סתם להסית — זה עניין אחר, אם יש סיבות אחרות להסתה. אבל העובדה היא שאין בעיה של חופש יציאה.

(חברי-הכנסת מ. שמיר קורא קריאת-ביניים)

היו"ר י. שמיר:
חברי-הכנסת משה שמיר, אבקש ממך להימנע מקריאות-ביניים.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
האמת היא שיש לכם מוסר כפול. אתם, למשל, מתנגדים כאשר חוטפים מטוס "אל על" — ובצדק, גם אנחנו מגנים כל מי שחוטף מטוסים; אבל כאשר חוטפים מטוסים סובייטיים, כל מי שחוטף מטוס סובייטי הופך אצלכם לגיבור.

יצחק נבון (המערך):
איוז השוואה?

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
איוז טרור זה.

היו"ר י. שמיר:

חברי-הכנסת וילנר, זמנך תם. אני מבקש ממך לס-
יים. דיברת חמש דקות. עברת את הזמן שנקבע לך.
ספרתי ובדקתי. ארשה לך משפט נוסף.

היו"ר י. שמיר:

סיימת את דבריך. אני מבקש.
משפט אחד.

(מחיא את כפיים ביציע הקהל)

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

הסיבה האמיתית היא שאתם רוצים להסית את
הדעת מכך שאתם כאן, בישראל, רומסים את זכויות
האדם, שכאן קיימת הפליה כלפי האוכלוסיה הערבית
בישראל.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אם כבר היושבי-ראש מגביל את דברי —

היו"ר י. שמיר:
אינני מגביל.

מאיר זורע (התנועה הדמוקרטית לשינוי):
מה הרמו?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אתם מנהלים מדיניות של הרס בתים, רצח תו-
שבים. זה מה שקרה במג'דל-אל-כרום, זה מה שקרה
ביום האדמה בסחנין, בעראבה ובדיר-חנא. זה נקרא
דיכוי לאומי.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
בסיום אני רוצה לומר: אל תשאו את שם המכ-
בים לשווא. המכבים לחמו מלחמת גבורה נגד כובש
זר. אתם עכשיו הכובש הזר נגד עם אחר, ולכן לא
אתם המכבים אלא מי שלוחם נגד לוחם זר.

רב שילנסקי (הליכוד):
איוז אפשרות יש לו לדבר?

מסח גרופר (הליכוד):

אדוני היושבי-ראש, הוא מדבר כבר מעבר לזמן
שנקבע לו.

היו"ר י. שמיר:
חברי-הכנסת וילנר, סיימת.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אתה לא יכול לשמוע זאת? תשמע.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

מה שאתם עושים בשטחים הכבושים — באיוז
זכות אתם מדברים על אמת-ז'נבה, באיוז זכות אתם
מדברים על זכויות האדם?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אנחנו העומדים על בסיס החירות לעם ישראל
ולעמים האחרים — אנחנו ממשיכים את מסורת המ-
כבים, ולא אתם המשעבדים והרומסים את חירויות
האדם.

(קריאה: כבד את היושבי-ראש.)
(קריאה: וילנר המכבי.)

היו"ר י. שמיר:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. לפנינו שתי
הצעות: לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת ושל
לכלול אותה בסדר-היום. נצביע על שתי ההצעות
האלה זו מול זו.

מסח גרופר (הליכוד):

חברי-הכנסת טובי, למה נתת לחברי-הכנסת וילנר
לענות? למה אתה לא ענית? בגלל זה שהוא יהודי?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אצלכם יושבים בבתי-כלא ובצינוק, אסירים-עצו-
רים מינהליים, ללא שום משפט, ללא שום האשמה,
מאפריל 1974. שלוש שנים ושבעה חודשים יושב מורה
אקדמאי משכם במעצר מינהלי.

הצבעה
בעד ההצעה לכלול את הנושא
בסדר-היום של הכנסת
בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא
בסדר-היום של הכנסת
ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום
של הכנסת נתקבלה.

(קריאות: אדוני היושבי-ראש, הוא צריך היה
כבר לגמור, איוז קולה?)

היו"ר י. שמיר:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. סיימת את
דבריך.

מסח גרופר (הליכוד):

תרד מן הבמה. תכבד את דברי היושבי-ראש.

חברי הכנסת, אחרי נעילת הישיבה יתקיים בטרק-
לין הכנסת טקס אימוץ של אסירי-ציון ופעילי העלייה
עליידי חברי הכנסת. חברי הכנסת מוזמנים. הישיבה
נעולה.